

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Sect. 3. Secunda nostra conclusio ponitur & probatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

Quæst. IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 757.

terminos formaliter diversos, (quæ distinctio non est absolutum, sed relativum formaliter, quia solum distinctio relationum, & non absolutum est in ordine ad terminum, ut ex ipsis terminis patet) ergo una ratio referendi formaliter respicit aliam formaliter rationem referendi: ergo talis ratio referendi, quæ respicitur ab alia, terminat respectum alterius formaliter: ergo iam una ratio referendi, seu una relatio formaliter est terminus alterius relationis, v.g. filiatio ut filiatio quatenus est ratio referendi ratio ad generantem, ac proinde quatenus est relatio formaliter est terminus relationis disconvenientis, diversitatis, & differentie essentialis, per quam respicitur formaliter à paternitate.

SECTIO III.

Secunda nostra conclusio ponitur, & probatur.

⁷⁷ **S**ecunda conclusio: omnes relationes mutue, ex eo præcise quod mutue sint, non terminantur ad respectivum formaliter; si quidem multe sunt relationes mutue quæ immediate, & formaliter terminantur ad absolutum: hæc conclusio est plausibilior, & probabilior apud neotericos quoad utramque partem.

SVBSECTIO I.

Prima pars conclusionis efficaciter probatur.

⁷⁸ **S**i omnes relationes mutue, quia mutue sunt, & in quantum tales terminantur immediate ad respectivum; ratio mutui quatenus talis esset essentialis illis relationibus; sed non est essentialis ratio mutui in relationibus mutuis: ergo omnes relationes mutue, quia mutue sunt, non terminantur ad relativum.

⁷⁹ Maior probatur, quia si relationes mutue in quantum tales terminantur ad respectivum, ratio mutui sumeretur in illis à termino formali illarum; sed omne quod in relatione sumitur à termino formali, est essentialis, & formale ipsi relationi: ergo ratio mutui esset essentialis, & formalis in relationibus mutuis: maior sic probatur; si relationes mutue terminantur ad respectivum, ratio mutui sumeretur à relatione opposita (ideo enim una relatio dicitur mutua, quia ex parte termini correspondet illi altera relatio opposita); sed altera relatio opposita est terminus illius formaliter per vos, v.g. filiatio est terminus formalis paternitatis; ergo ratio mutui in relationibus à termino formali, & essentiali illarum sumitur. Minor sic probatur; omne quod sumitur ab specificante, seu specificativo essentialiter, & formaliter, & in ordine ad illud, est essentialis specificato; sed ratio mutui sumitur in relationibus à termino formali, & essentiali, qui est specificativus formalis, & essentialis relationis: ergo ratio mutui est formalis, & essentialis relationibus mutuis. Maior evidens est, ut videre licet in eo esse, quod sumunt, & accipiunt potentie, & habitus à suis obiectis formalibus, & in esse quod actiones sumunt à suis terminis formalibus, in quibus tale esse est formale, & essentialis, quia sumitur ab specificativis formalibus, & essentialibus: ergo esse, quod accipitur ab specificativo

R. P. Paph. de Penafiel Theol. Schol. Tom. I.

formali alicuius, est essentialis, & formale in specificato.

Minor prima, & præcipua sic probatur; si esse ⁸⁰ mutui esset essentialis relationi, quæ ex suo genere mutua est, sequeretur quod non posset dari talis relatio sine ratione mutui; sed datur relatio, quæ ex suo genere petit esse mutua sine ratione mutui: ergo ratio mutui non est de essentia relationis, quæ est mutua; minor probatur. Relatio maternitatis ex suo genere est mutua; sed hæc relatio maternitatis, v.g. in Virgine sanctissima datur sine ratione mutui, si quidem ex parte termini, v.g. ex parte Christi in sententia Thomistarum non correspondet alia relatio filiationis ad Virginem: ergo relatio, quæ de suo genere est mutua potest dari sine ratione mutui.

Dices, illam relationem maternitatis in Virgine ⁸¹ esse mancā, & imperfectā, ex eo quod non resultet in Christo Domino relatio filiationis, ad quam referatur, ac proinde non habere in se rationem mutui.

Contra: ergo ratio mutui non est essentialis ⁸² illi relationi, quæ ex suo genere est mutua, ac proinde non erit de essentia illius perfectio mutui, per cuius carentiam, & absentiam redditur manca talis relatio, quia illud non est essentialis alicui, quod potest separari ab illo, cui convenit, ideo enim albedo nō est de essentia hominis, quia potest separari ab homine existente ipso, & manus, & pedes non sunt de essentia hominis, quia possunt separari ab homine, ita ut ratione talis separationis, & ratione absentie pedum & manuum maneat homo mancus, & mutilus; & è contra ideo rationale est essentialis homini, quia nec realiter, nec ratione potest separari ab homine conservato homine, nec homo potest manere sub carentia rationalis, ita ut maneat mancus, & mutilus: sed ratio mutui separatur à relatione maternitatis, manente eadem relatione maternitatis, quæ ex suo genere mutua est, licet maneat manca, & mutila: ergo ratio, seu perfectio mutui, per cuius absentiam, & carentiam relatio maternitatis vere, & realiter existit, licet manca, non est essentialis relationi maternitatis, quæ ex suo genere debet esse mutua.

Dices, rationem mutui licet sit essentialis, im- ⁸³ pedit tamen ne detur in relatione maternitatis, ac proinde separari ab illa ratione termini, seu relationis, quæ deficit in termino.

Contra primo: ergo relatio, quæ deficit ex parte ⁸⁴ termini non est terminus formalis huius relationis mutue, aut maternitatis quæ est in Virgine vere, & realiter, ratione cuius formalissime, & actualiter est vere mater Christi Domini: hæc consequentia patet manifeste, quia nihil potest esse sine essentiali extrinseco constitutivo, ac proinde relatio prædicamentalis non potest esse adhuc divinitus sine formali termino suo: atqui maternitas formalis Virginis est vera, & formalis relatio prædicamentalis: ergo non potest esse sine suo termino formali; atqui per vos existit in B. Virgine sine relatione filiationis correspondente ipsi ex parte Christi Domini: ergo filiatio, seu relatio ex parte Christi Domini non est terminus formalis relationis maternitatis, ac proinde in relatione, quæ de suo genere est mutua ratio mutui, quæ sumitur à relatione opposita non erit illi essentialis.

Contra secundo, quia quicquid est essentialis ali- ⁸⁵ cui manente illo, cuius est essentialis, nullius ratio-

Bbbbb 2 ne

ne neque intrinsece, neque extrinsece potest impediri, ita ut non detur in illo, de cuius essentia est: v.g. manente homine nullius ratione potest impediri, quominus sit in homine rationalitas, neque ratione alicuius extrinseci potest destrui ab homine manente ipso, ratio animalis, & non propter aliam rationem, nisi quia rationale, & animal sunt prædicata essentialia hominis, sine quibus homo nullo modo potest esse, aut intelligi, imo potius si ratione alicuius extrinseci impediretur aliquod prædicatum essentialia rei aut destrueretur, sine dubio destrueretur ipsa res, de cuius essentia est tale prædicatum, & sine quo nullo modo potest salvari illa; quod etiam patet (ut ocludamus omnem aditum solutionibus) in ipsa maternitate; nam si in illa, ratione alicuius termini extrinseci impediretur ne esset, aut destrueretur ratio relationis ut sic, quæ est gradus, seu prædicatum genericum illius, sine dubio ratione illius extrinseci impediens destrueretur tota essentia maternitatis, quia res sine omnibus prædicatis essentialibus non potest existere; unde evidenter sequitur quod si existat talis res, & aliqua formalitas ratione alicuius extrinseci impediatur, talem formalitatem non esse de essentia talis rei existentis, sed adhuc impedita, & destructa perfectione mutui, in relatione maternitatis ratione extrinseci, quodcumque illud sit, manet, & existit vere, & realiter relatio maternitatis in Virgine: ergo evidenter sequitur, talem rationem mutui non esse de essentia maternitatis Virginis.

86 Exemplo manifesto declaratur hoc, supponamus, ut fuit certum, dum Adam genuit Abel non existere alium hominem masculum generantem, ac proinde non dari nisi paternitatem Adam respectu Abel, postea autem detur alius homo, qui generet alium filium, sine dubio dabitur in illo paternitas, ac proinde paternitas Adam erit iam similis paternitati illius hominis; si autem quia motitur filius huius secundi patris, destruaturn paternitas in ipso, sine dubio ratione destructionis talis paternitatis quæ est terminus similitudinis paternitatis Adam, destruetur in paternitate Adam similitudo ad illam; ex quo evidenter sequitur talem similitudinem non esse de essentia paternitatis Adam, & non propter aliam rationem, nisi quia destructa, & impedita tali similitudine ratione extrinseci termini non destruitur, sed potius manet vere, & realiter paternitas Adam, quia idem non potest separari à seipso, neque res à propria essentia, & prædicato essentiali, alias esset, & non esset prædicatum essentialia illius, quo etiam argumento probavimus supra, relationem non esse idem cum suo fundamento, quia destructa relatione ratione termini extrinseci, non destruitur sed potius manet, & perseverat ipsum fundamentum absolutum; sed perseverante relatione maternitatis in Virgine, impeditur ratione termini extrinseci perfectio mutui in ipsa relatione maternitatis, per cuius absentiam, & earentiam manet manca, & mutila ipsa relatio maternitatis: ergo talis ratio mutui non est de essentia relationis maternitatis, & sic ratio mutui non sumetur à termino formali illius.

87 Efficacius solutio illa impugnatur quoad imperfectionem illam, & mutilationem, quam adversarij maternitati Virginis adscribunt, quia maternitas illa Virginis manet secundum omnia prædicata essentialia à supremo genere usque ad ultimam rationem individualement: ergo habet ro-

tam suam intrinsecam perfectionem essentialem: ergo non erit imperfecta, nec manca essentialiter, sed potius omni ex parte perfecta essentialiter. Antecedens sic demonstratur, quia illa maternitas Virginis est hæc, & individua maternitas, cum non possit existere aliquid à parte rei, quod non sit individuum; sed non potest esse individuum sine omnibus prædicatis essentialibus sibi debitis: ergo illa maternitas cum omnibus sibi debitis prædicatis essentialibus manet. Minor sic probatur, quia omnia prædicata essentialia realiter identificantur cum individuatione: ergo non possunt separari ab individuatione: ergo si datur individuat, debent dari omnia prædicata essentialia, sine eo quod aliquod ex illis deficiat in tali individuo maternitate.

Secundo, quia inter illa quæ essentialiter sunt subordinata, non potest dari transitus de superiori in inferius, quin detur progressus per medium: sed omnia prædicata essentialia huius maternitatis sunt essentialiter subordinata: ergo non potest maternitas illa transire à superioribus prædicatis ad ultimum individuationis, & quod deficit illi aliquod prædicatum superioris, v.g. corpus, vivens, aut animal, & alias esset Petrus, & non Petrus, esset Petrus, quia supponitur, non esset Petrus, quia deficiente, seu mutato aliquo prædicato essentiali non manet eadem essentia, seu natura, ac proinde non potest manere idem Petrus, quia deficiente in Petro aliquo prædicato essentiali non esset eiusdem speciei cum ceteris hominibus: ergo non esset individuum hominis similis ceteris: ergo non esset Petrus; consequentia præcipua sic probatur; quia illud est perfectum essentialiter, cui nihil deficit ex essentialibus, & integrum est secundum omnia prædicata essentialia, bonum enim ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu teste Dionysio; sed illi maternitati nolum deficit essentialia prædicata: ergo illa maternitas est essentialiter perfecta; unde non imperfecta, nec manca essentialiter, & nihilominus deficit ab illa ratio mutui: ergo ratio mutui non est prædicatum essentialia maternitatis.

Dices, existere quidem illam relationem quoad essentialia omnia, non tamen existere completam, quia illi deficit quod terminetur ad filiationem.

Sed contra, quia ex hoc evidenter sequitur quod complementum illud, quod includit tum rationem illam terminandi ad filiationem, tum etiam relationem mutui, quæ ex illa sequitur, non esse essentialiter relationi, cum sine illa ratione terminandi, & sine illa ratione mutui possit existere vere, & realiter maternitas Virginis, res enim, ut iam sæpe diximus, sine aliquo prædicato essentiali, aut sine aliquo constitutivo essentiali, siue intrinseco, siue extrinseco nullo modo potest existere; atqui sine altera relatione ex parte Christi, quæ filiatio est, & sine terminatione ad illam, ac proinde sine ratione mutui resultantem ex tali relatione opposita existit per vos maternitas Virginis: ergo talis terminatio ad filiationem, & talis filiatio, seu relatio opposita non sunt constitutiva essentialia, & formalia, siue intrinsece, siue extrinsece.

Tunc sic, terminus formalis relationis est essentialis, & formale specificativum relationis, ac proinde est essentialis, & formale constitutivum extrin-

Quæst. IV. Vtrum relatio terminetur, & c. 759

extrinsecum relationis, quia relatio essentialiter, & formaliter in ordine ad talem terminum constituitur, & specificatur; sed filiatio ex parte Christi non est constitutum essentialiter, & specificativum formale relationis maternitatis, alias nec de potentia absoluta posset dari vera, & formalis maternitas in Virgine sine relatione formali filiationis ex parte Christi; ergo relatio filiationis formaliter ex parte Christi non est terminus formalis, & essentialis maternitatis in Virgine: ergo alius est terminus formalis, & essentialis ex parte Christi, quia relatio sine omni termino formali non existit, alias esset absolutum, & non relatio; sed non est aliud in Christo Domino, quod possit esse terminus formalis maternitatis Virginis, nisi substantia genita Christi à Virgine, absoluta quidem ab omni relatione ad Virginem: ergo talis substantia genita absoluta est terminus formalis relationis maternitatis, quod sic patet, quia sine tali substantia absoluta genita nullo modo posset dari adhuc de potentia Dei absoluta relatio actualis formalis maternitatis ad Christum; si enim in Christo non daretur substantia genita à Virgine, ita ut nunquam fuisset genita, nunquam etiam fluere generatio à Virgine in substantiam Christi, nullo enim modo potest dari actio generationis sine termino genito, ut ex terminis patet; sed relatio maternitatis non potest dari sine ratione fundandi illam, quia relatio essentialiter petit ad sui resultantiam rationem fundandi, seu fundamentum proximum, quæ est generatio: ergo de primo ad ultimum, si substantia Christi non esset genita à Virgine, B. Virgo non haberet relationem maternitatis ad Christum, & posita illa sola ut genita præcisa quacunque relatione filiationis à Christo, datur in B. Virgine formaliter relatio maternitatis ad Christum: ergo terminus formalis talis maternitatis, quæ ex suo genere per se habet esse mutua, quatenus ad secundum genus relationis pertinet, non est relatio aliqua, sed absolutum esse genitum.

Item, illa relatio maternitatis est relatio prædicamentalis, quia in prædicamento relationis existit utpote vera, & formalis relatio creata, distincta à substantia B. Virginis accidentaliter adveniens illi: sed prædicamentalis entitas est completa, & perfecta, quia res incompleta, ut supra vidimus à prædicamento exulatur: ergo talis relatio in Virgine est completa, & non manca, & imperfecta: ergo talis ratio mutui, & talis terminatio ad filiationem, per quam carentiam, & absentiam fingitis vos maternitatem illam esse mancā, & mutilam, non pertinent essentialiter, & formaliter ad talem maternitatem, ita ut terminatio ad filiationem sit perfectio intrinseca, & essentialis in maternitate, & filiatio ipsa ex parte Christi sit terminus formalis, & essentialis talis maternitatis: ergo sola substantia genita est terminus formalis illius; sed substantia genita est absoluta, & maternitas ex suo genere est relatio mutua: ergo iam aliqua relatio mutua terminatur ad absolutum formaliter, & non ad relativum: ergo non omnes relationes mutue, quia mutue sunt, terminantur ad relationem.

Dices, substantiam genitam, etiam deficiente filiatione, non esse terminum formalem maternitatis: sed potius esse materiale, quia formalis illius deberet esse filiatio, quæ per accidens deficiit.

Sed contra manifeste, quia ut relatio forma-

lis sit, & vere existat formalissime, non solum petit terminum materiale: sed potius formalissime, & essentialiter formalem terminum, ita ut si non detur terminus formalis, etiam si detur terminus materialis, nullo modo dabitur relatio: sed adhuc non existente filiatione ex parte Christi existit vere, & formaliter relatio maternitatis in Virgine: ergo evidenter sequitur, relationem illam filiationis, quæ deficiit, non esse formalem terminum maternitatis, sed potius esse talem, & non materiale esse genitum, quod datur & ad cuius existentiam, & positionem resultat formalissima relatio maternitatis in Virgine: maior sic probatur, quia illud est necessarium omnino essentialiter, sine quo nullo modo potest dari relatio, à quo specificatur relatio essentialiter, & à quo dependet essentialiter ratio talis specificationis; sed relatio prædicamentalis non specificatur formaliter, & essentialiter à termino materiali, sed à formali: ergo relatio formalis ut sit, & existat vere non petit terminum materiale, sed formalem; & si aliquomodo petit materiale, à fortiori petit formalem sine quo nec esse, nec intelligi potest talis formalis relatio, quia essentialiter est ordo ad terminum formalem.

Exemplo manifesto declaratur hoc, quia actualis visio corporea petit, ut sit necessario, & essentialiter actu obiectum non solum petit obiectum materiale, sed à fortiori petit actu obiectum formale quod sit terminus formalis relationis transcendentalis visionis ad ipsum. Itaque non petit necessario, & formalissime substantiam obiecti, quæ est obiectum materiale; sed potius lucem, calorem, &c. quæ visibilitas vocantur, & ratione cuius in esse visibilis constituitur obiectum, quod adeo verum est, ut si non existerent actu, non posset actu existere visio; unde media nocte datur obiectum materiale actu existens homo nimirum, paries, arbor, &c. & quia non dantur in illis omnia necessaria ad visibilitatem, quæ est ratio formalis videndi; imo si hæc existant non existente substantia, & alia, quæ præcise pertinent ad obiectum materiale, dabitur sine dubio visio, ut videre est in visione, quæ terminatur ad species sacramentales panis, & vini, ad quas terminatur tam perfecta visio, & cognitio intuitiva oculorum, ac si daretur substantia panis & vini, ex quo evidenter sequitur, solum terminum formalem requiri ad relationem essentialiter, & solo illo esse sufficienter contentam talem relationem, & solo illo existente existere illam, & è contra permanentibus omnibus, & solo termino formali non existente minime extitutam relationem: sed existente esse absoluto genito ex parte Christi, & nullo modo existente relatione filiationis per vos existit tota relatio prædicamentalis maternitatis in Virgine: ergo evidenter, & manifeste patet talem relationem maternitatis non petere pro termino formali suæ tendentiæ relationem filiationis, sed potius esse genitum absolutum: ergo esse genitum non est terminus materialis: sed potius formalissimus, & formalissime specificativus relationis maternitatis in Virgine: ergo non omnis relatio mutua, quia mutua est, petit terminum relativum, sed absolutum formaliter.

SUBSECTIO II.

Alia solutiones aduersariorum labefactantur.

97 Respondent ultimo aduersarij dicentes, illam relationem maternitatis in Virgine esse diuersæ speciei à cæteris, & ideo non esse mutuum, ac per consequens terminari ad absolutum.

98 Sed contra, quia ubi est terminus formalis eiusdem speciei, & fundamentum similiter eiusdem speciei, & ratio fundandi eiusdem essentia, datur relatio eiusdem speciei; sed fundamentum illius maternitatis est ipsa B. Virgo, quæ est eiusdem speciei cum cæteris matribus, vel est potentia generativa ipsius, quæ sunt eiusdem speciei; item generatio, quæ est ratio fundandi talis relationis est similiter eiusdem speciei cum generationibus cæterarum, & terminus formalis eiusdem speciei, &c. ergo relatio maternitatis in Virgine formalissime, & essentialiter est eiusdem speciei cum cæteris relationibus. Maior clara est quoad primam, & secundam partem; quoad tertiam patet, quia ille est terminus præcise formalis relationis maternitatis, prout distinguitur à termino denominationis talis maternitatis, qui formalissime est terminus generationis prout distinguitur à termino denominationis illius; sed terminus formalissimus generationis B. Virginis, & qui producit formalissime à generatione naturali B. Virginis, est compositum illud ex materia, & anima rationali, licet etiam denominative totum suppositum, id est totus Christus dicatur denominative genitum à Virgine; imo, & Verbum Divinum, licet Verbum Divinum formalissime non producat à generatione Virginis, sufficit enim, ut B. Virgo proprie, ac vere dicatur mater Dei, ut optime notat P. Suarez, tom. 2. in 3. p. disp. 1. sect. 1. prope finem, §. Aliter quod in eodem instanti temporis, in quo anima Christi vnita est corpori, concurrente B. Virgine concursu materno, in eodem inquam momento anima, corpus, & humanitas vnita sint Verbo, nec est necesse, ad hanc denominationem, ut B. Virgo attigerit per veram, ac physicam efficientiam vnionem humanitatis cum Verbo, quia hæc attingentia probabilissime à multis Doctoribus negatur, ut videre est in ipso P. Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 8. sect. 1. & nihilominus maternitas Virginis est de fide, & certissima, ac proinde non dependet hæc veritas ab alia opinione: ergo.

99 Explicatur hoc à contrario sensu, Iudei enim dicuntur interfecisse Deum, quia per actionem eorum dissoluta est anima vnio cum corpore, & consequenter humanitas ut sic separata est à Verbo, & vtriusque ratio est, quam D. Thomas attribuit 3. p. q. 33. art. 1. quia sicut agere, ita & nasci, seu generati attribuitur proprie supposito; unde licet immediate non producat suppositum, nec vnio humanitatis ad illud, sufficit tamen ut producat tota humanitas, quæ in eodem momento vnita supposito, ut totum illud dicatur generari.

100 Sed totum illud compositum ex anima, & corpore, quod immediate producit à generatione Virginis, & est terminus formalissime productus ab illa, est eiusdem speciei cum alijs terminis productis per alias generationes humanas, & qui sunt

etiam termini aliarum maternitatum: ergo terminus maternitatis Virginis est eiusdem speciei cum terminis aliarum maternitatum. Maior illa sic probatur, quia illa relatio maternitatis est relatio causæ; sed relatio causæ terminatur ad effectum, effectus autem est terminus per generationem productus: ergo de primo ab ultimo idem est terminus formalissime productus per generationem, & terminus immediatus, ac formalissimus relationis maternitatis.

Vergetur amplius, quia Deipara vere genuit¹⁰¹ Christum, quatenus homo est, & nativitas temporalis Christi est vera nativitas humana eiusdem rationis cum nativitate aliorum hominum (quod certa fide constat, ut ait P. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 12. sect. 1. hæc autem nativitas, & generatio est proximum fundamentum, seu ratio fundandi hanc relationem: ergo relatio maternitatis est eiusdem rationis cum relationibus maternitatis aliarum feminarum: patet hoc, quia terminus huius maternitatis est idem qui est terminus nativitatis: sed illa nativitas habet terminum eiusdem rationis cum nostra: ergo & illa relatio habet terminum eiusdem rationis cum alijs maternitatibus, ac proinde talis relatio erit eiusdem rationis, &c. præcipue, quia Christus ut homo est eiusdem rationis nobiscum, licet supposito differat, relatio autem illa, sicut & nativitas terminatur ad Christum, ut hominem: ergo relatio illa habet terminum eiusdem rationis, &c.

Declaratur exemplo manifesto, quia sicut calefactio habet eundem terminum, siue recipiatur in homine, siue in ligno, & in calefaciente eadem relatio consequitur, quia forma inducta, & actio per quam inducitur eiusdem rationis est, quumvis subiecto differant: ita dicendum est in præsentis servata proportionem; nam licet suppositum Christi, & nostrum secundum se diversa sint, tamen quia natura humana quæ tali supposito coniungitur, est eiusdem rationis cum nostra, & actio, quæ B. Virgo concurret, eiusdem etiam rationis existit, ideo etiam relatio eiusdem speciei in ea confluet; deinde quoniam alias Deipara non esset vnio mater cum reliquis, quod est contra mentem Conciliorum, & Sanctorum, de hac materia loquentium.

Dices, B. Virgo miraculose Christum concepit, imo miraculose etiam ad humanam eius generationem operata est: ergo est mater miraculosa: ergo relatio matris est supernaturalis proportionata fundamento, quod proxime consequitur.

Sed contra, quia hæc nullius momenti sunt, nam D. Thomas 3. p. q. 35. art. 3. absolute asserit, B. Virginem simpliciter dicendam esse veram, & naturalem matrem Christi, sicut idem D. Thomas ibidem q. 33. art. 4. docet, Christum esse naturalem filium hominis, hæc enim duo correlativa sunt; relatio ergo matris, vera, ac naturalis relatio est, atque adeo eiusdem speciei cum reliquis; nam quamvis conceptio Christi fuerit miraculosa, tum propter vnionem hypostaticam, tum ratione causæ, efficientis humanam generationem; quoad substantiam, & essentiam fuisse conceptionem naturalem, recte docet Ambrosius lib. de incarnatione dominici sacram. cap. 5. & 6. relatio autem consequitur eam conceptionem, ut est à matre secundum substantiam, & essentiam illius; unde fit licet proprie possit dici, B. Virginem miraculose concepisse, ut docet D. Thomas, quia conceptio in-

Quaest IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 76 I

cludit modum, & habitudinem ad causam efficientem suppletentem concursum viri, non tamen tam proprie dici matrem miraculosam, & supernaturalem, quia mater vocatur à relatione, in qua proprie nihil est supernaturale, quamvis aliqui interdum pie hoc modo loquantur ad explicandam dignitatem, & excellentiam conceptionis, & personam in illa conceptam, vt Bonaventura in 3. dist. 4. art. ultimo, quest. 2. & Reardus, Gabriel, Marci-
 cilus, & alij: ergo certissimum est, talem relationem maternitatis esse eiusdem speciei, quod ab omnibus pene Theologis, vel explicite docetur, vel supponitur, & ex eorum principijs aperte colligitur: unde sine nota temeritatis non potest negari.

105 Quod amplius vrgetur, quia sicut totum esse relationis sumitur à fundamento, & termino formalis, ita vt si fundamentum, & terminus formalis sunt eiusdem speciei v. g. etiam relatio maternitatis erit eiusdem speciei: ita evidenter colligitur à posteriori, ipsam maternitatem non esse distinctam speciei, si concretum formale maternitatis, mater nimirum non sit distincta speciei. Sed concretum matris in Virgine non est distincta speciei à cæteris vt sana Theologia docet, quia cum tota ratio finalis maternitatis in B. Virgine fuerit ad salvandos homines, & redimendos illos, qui sunt filij eiusdem speciei cum Christo vt homine, necesse fuit, vt esset mater eiusdem speciei cum cæteris matribus, & sic B. Virgo fuit generans eiusdem speciei cum cæteris matribus generantibus, & id quod immediate producit ab illa generatione eiusdem speciei cum cæteris genitis, cum B. Virgo vt generans, & Christus Dominus vt genitus à tali Virgine sint individua hominis, vbi non datur diversitas specifica: ergo ipsa relatio maternitatis formaliter est eiusdem speciei cum cæteris. Probatur hæc consequentia, quia vbi ratio formalis constitutiva effectus formalis est distincta specie ab alijs, etiam effectus formalis illius, vt talis est distincta speciei ab illis: v. g. quia albedo est ratio formalis distincta speciei à nigredine, vel calore, effectus formalis illius, v. g. nigrum vt nigrum, & calidum vt calidum est distincta speciei ab albo vt albo; sed effectus formalis maternitatis in Virgine, mater formaliter vt talis non est distincta speciei à cæteris matribus humanis; ergo nec relatio maternitatis est distincta speciei à relationibus aliarum: ergo terminus illius formalissime est eiusdem speciei cum terminis aliarum maternitatum; nam vt supra dixi, terminus formalissimus huius maternitatis est Christus, vt homo (licet per communicationem idiomatum dicatur terminus illius Deus, vt his verbis docet P. Suarez vbi supra; hinc enim fit, animam, & carnem ex vi actionis seu concursus B. Virginis fuisse inter se vnita ad componendum, non tantum humanitatem sed etiam hunc hominem, atque adeo B. Virginem esse matrem huius hominis, & consequenter Dei per communicationem idiomatum; sic ille) sed Christus, vt homo est eiusdem speciei cum cæteris hominibus: ergo terminus huius relationis est eiusdem speciei cum terminis aliarum maternitatum.

Maiores patet, quia in tantum Christus est terminus relationis maternitatis, in quantum formalissimum est productus à Virgine per generationem, quia hæc relatio est producentis, seu generantis ad productum, seu genitum; sed in tantum

Christus est immediate, ac formaliter, physice, & stricto modo productus à Virgine, in quantum est homo, quia in quantum Deus tantum dicitur genitus per communicationem idiomatum: ergo in tantum est terminus immediatus, & formalissimus relationis, in quantum est homo, & non sub alia ratione; sicut non sub alia ratione est terminus generationis, cum generatio formalissime, & immediate tantum attingat, vt terminum productum Christum, vt hominem, & non sub alia ratione relativa filiationis, &c. quia relatio non habet alium terminum nisi quem habet actio, ad quam sequitur, quia relatio semper proportionatur cum ratione fundandi in ordine ad terminum, vt videre est in relationibus primi generis; nam illud habet pro termino formali similitudo albedinis v. g. quod est extremum convenientiæ albedinis, quia talis convenientia est ratio fundandi relationem similitudinis, & ille est terminus relationis differentiæ essentialis hominis, quod est extremum talis distinctionis, scilicet irrationale equitæque extremum, quod attingitur à ratione fundandi est terminus formalis relationis, quæ sequitur ad talem rationem: sed ratio fundandi relationem maternitatis in Virgine quæ nihil aliud est, quam generatio Virginis, habet pro termino formali id tantum quod produxit formaliter, scilicet Christum vt hominem: ergo id habet pro termino formali relationis maternitatis in Virgine; sed Christus vt homo est eiusdem speciei cum cæteris hominibus: ergo terminus maternitatis Virginis est eiusdem speciei cum terminis aliarum relationum maternitatis: ergo relatio hæc maternitatis est eiusdem speciei cum cæteris relationibus maternitatis.

Dices, relationem illam distingui essentialiter à cæteris relationibus, quia terminus huius est absolutum genitum, & terminus formalis aliarum maternitatum est filiatum. 106

Sed contra primo, quia hæc est manifesta petitio principij; nam ego proba hanc maternitatem esse eiusdem speciei cum cæteris maternitatibus, quia habet pro termino rem eiusdem speciei cum terminis formalibus aliarum maternitatum; & tu respondes, non esse eiusdem speciei, quia non habet terminum eiusdem speciei: ergo petis principium; nam argumento, quo proba terminum huius relationis esse eiusdem speciei, respondes non esse eiusdem speciei. Insto, cur non est eiusdem speciei, respondes, quia relatio est distincta speciei. Si autem iterum interrogetur, cur sit distincta speciei, dicis quia terminus huius est absolutus, & cæterarum relativus; ecce de primo ad vltimum quomodo tradis pro ratione illius tuæ conclusionis, (quam impugnamus, videlicet quod omnis relatio mutua terminetur ad relativum, & non ad absolutum) eandem conclusionem, scilicet quod relationes maternitatis terminantur ad relativum, & non ad absolutum, quia mutua sunt: ergo petis principium manifeste.

Secundo contra, quia sicut est ratio fundandi, sic est terminus relationis, ita vt si est vnus rei ratio fundandi, non possit esse terminus alterius relationis relationis illius, quæ sequitur ad talem rationem fundandi; v. g. si ratio fundandi est generatio, terminus illius relationis resultantis ex vi talis generationis non erit simile, nec mensura sed potius erit filius, aut genitum, & si ratio fundandi fuerit vnitas, terminus relationis non erit diversum, dissimile, aut inæquale, sed simile, æquale, 108

le, aut conveniens; atqui ratio fundandi relationem maternitatis in Virgine est generatio eiusdem speciei cum generationibus fundantibus cæteras maternitates: ergo terminus huius est eiusdem speciei cum terminis aliarum maternitatum: ecce argumentum, quod nunquam solvis; quod amplius declaro, & virgo sic.

109 Ideo terminus relationis differentie essentialis, seu distinctionis specificæ quæ datur in homine respectu equi est terminus distinctæ speciei à Leone, qui est terminus alterius relationis differentie resultantis in homine, quia distinctiones quæ reperiuntur in homine respectu equi, & Leonis sunt distinctæ speciei, cuius tota ratio est, quia relatio sequitur quoad identitatem, & distinctionem propriæ essentiae, & termini formalis, quem respicit rationem fundandi à qua essentialiter dependet; è contra vero termini relationum, quæ fundantur in Petro ratione distinctionis individualis ad Paulum, & ad Franciscum non distinguuntur specie: sed solum numerice, quia Petrus non distinguitur à Paulo, & Francisco specie, & essentialiter: sed tantum numerice, ac proinde distinctiones Petri à Paulo, & à Francisco non sunt essentialiter: sed tantum numerice differentes, quæ sunt rationes fundandi talium relationum, ex eo quod dependeant essentialiter relationes à suis rationibus fundandi, ac proinde debeant omnino proportionari cum illis,

Item relatio vnionis quæ resultat inter partes homogeneas, habet pro termino homogeneum, & non heterogeneum, ac proinde eiusdem speciei, & solum integraliter distinctum à parte quæ vnitur, & à termino vnionis alterius partis, eiusdem speciei cum hac: v. g. quatuor partes aquæ vniantur inter se, in parte A, respectu partis B, resultat relatio vnionis ad partem B, & in parte C, vnita parti D, resultat alia relatio vnionis, hæc duæ relationes nullo modo habent terminos specie distinctos, nec heterogeneos; sed potius eiusdem speciei, ac proinde relationes inter se non distinguuntur specie, & ratio non est alia, nisi, quia vniones quæ sunt rationes fundandi talium relationum, sunt eiusdem speciei, & habent pro terminis, seu extremis suæ coniunctionis duas aquas, quæ non distinguuntur specie; è contra vero duæ relationes, quæ resultant in eadem materia prima, ratione duarum vnionum ad duas formas specie distinctas, vt v. g. forma rationalis, & forma cadaveris habent terminos formales specie distinctos, quia vniones, supra quas fundantur tales relationes habent pro terminis, seu extremis suæ coniunctionis duas entitates specie distinctas; itaque pro certissimo habendum est, illum esse terminum formalem relationis, qui fuerit extremum, quod attingitur formalissime à ratione fundandi: vnde si extremum rationis fundandi fuerit eiusdem, vel diversæ speciei ab extremo alterius rationis fundandi, etiam relationes fundatæ in illis habebunt pro termino res eiusdem, vel diversæ speciei, ac sunt extrema rationum fundandi tales relationes, vt patet manifeste ex exemplis evidentibus nuper adductis, quæ liquidissime, & clarissime hoc negotium demonstrant.

210 Tunc sic; relatio maternitatis Virginis fundatur in generatione, qua immediate produxit Christum vt hominem, & relatio maternitatis cuiuscunque alterius feminæ, v. g. Franciscæ

fundatur in generatione respectu huius individui hominis; atqui Christus vt homo, & Petrus vt homo, qui sunt termini formaliter, & immediate producti per tales generationes non distinguuntur specie, vt ex fide catholica patet: ergo termini formales, & immediati relationis maternitatis Virginis, & relationis maternitatis Franciscæ non distinguuntur specie formaliter: sed potius sunt eiusdem speciei; atqui per vos absolutum, & respectivum, esse genitum in Christo, & filiationem correspondens Franciscæ generanti sunt termini diversæ speciei, & diversæ rationis: ergo talis filiationem non terminat formaliter relationem maternitatis Franciscæ: sed potius sicut maternitas Virginis terminatur, non ad filiationem; sed ad esse genitum hominis, sic etiam maternitas Franciscæ terminabitur ad esse genitum hominis, & sic genitum hominis erit terminus illius maternitatis; sed maternitas Franciscæ est relatio mutua: ergo iam relatio mutua terminatur ad absolutum, & non ad respectivum: vnde falsa erit hæc universalis conclusio adversariorum, quod omnis relatio mutua quatenus mutua terminatur ad respectivum.

Amplius declaro hoc, ideo generatio Petri generantis non potest fundare relationem paternitatis ad Angelum, vel ad equum primum in omnium sententia, secundum in vestra, quia nulla potest dari generatio Petri, quæ terminetur ad Angelum, & ad equum, cuius rationem sic redditis, quia non est alius terminus relationis, nec est distinctus à termino generationis; terminus enim vtriusque est eiusdem rationis, quia generatio est mensura relationis resultantis ratione illius; relatio enim transcendentalis fundat relationem prædicamentalem, quæ eundem formalem terminum habet, ac transcendentalis, vt videre est in relatione, quæ resultat in materia ad formam potentie ad obiectum, &c. sed generatio est relatio transcendentalis, & non habet pro termino formali genitum, & non filiationem, quia filiationem non producit à generatione Patris, vt postea dicemus; sed emanat, aut resultat à genito: ergo maternitas, aut paternitas, quæ sunt relationes prædicamentales, resultantes ex vi relationis transcendentalis generationis non habebunt pro termino formali filiationem, sed esse genitum; cum autem impossibile sit, quod generatio Petri habeat pro termino Angelum, ideo impossibile est, quod ratione talis generationis resultet in Petro relatio paternitatis ad Angelum, &c. & quia semper generatio Petri terminatur ad terminum eiusdem speciei cum generatione Ioannis, ideo necesse est, vt relationes paternitatis resultant in Petro, & Ioanne ratione generationum, habeant terminos eiusdem speciei, & eiusdem rationis, & non diversæ rationis formaliter; sed generatio Virginis habet pro termino hominem genitum eiusdem speciei cum homine genito, quem habet pro termino generatio cuiuscunque alterius feminæ: ergo maternitates quæ resultant in illis, habent terminos formales eiusdem speciei: hanc inductionem supra posita, tot evidentium exemplorum, quæ ad hoc intentum demonstrandum in medium nuper edidimus.

SUBSECTIO III.

Secunda pars nostrae conclusionis probatur secundo, & tertio argumento, quibus amplius declarantur dicta.

112 Secundo principaliter probatur nostra conclusio, quia paternitas Petri, v. g. (& idem est de relatione ignis producentis alium) quæ est relatio mutua, habet pro formali termino esse genitum absolutum, & non filiationem: ergo aliqua relatio mutua non terminatur ad respectivum, sed ad absolutum. Probatur antecedens, illud habet pro termino relationis paternitatis ut quo, quod formalissime respicit, ut quod Pater; sed Pater respicit formalissime ut quod esse genitum, & non filiationem ex vi talis paternitatis: ergo paternitas habet pro termino formali esse genitum absolutum, & non filiationem.

113 Minor in qua est tota difficultas sic ostenditur, illud respicit ut quod Pater, & ad illud refertur formaliter, quod est productum ab ipso per originem viventis à vivente in similitudinem naturæ specificæ, & non quod non est à se productum; sed genitum in Paulo, & non filiatum, est productum à Petro per originem viventis à vivente: ergo genitum ut genitum, & non filiatum est terminus formalis Patris: maior subsecutione, antecedenti probata est, ideo enim homo non potest respicere, ut Pater arborem, quia Pater non genuit arborem, nec produxit illam origine viventis à vivente in similitudinem naturæ specificæ, & ratio evidens est, quia causa ut causa debet respicere suum effectum, & non id, quod non est effectus illius; sed Pater est causa geniti ut geniti, & non filiationis: ergo genitum, ut genitum est terminus illius, & non filiatum; minor illa sic probatur, quia Pater est species causæ efficientis, ac proinde convenit cum alijs causis efficientibus in esse producentis per actionem, differt tamen ab illis, quia producit per talem actionem, quæ est origo, seu generatio viventis: atqui species causæ efficientis est vera, & formaliter causa, & causa dicitur talis respectu illius, quod producit, & non respectu illius, quod non producit in genere causæ efficientis: atqui Pater producit per propriam actionem quæ generatio est, genitum, & non filiationem: ergo Pater est causa geniti, ut geniti, & non filiationis: consequentia illa sic probatur, quia ille est terminus formalis alicuius relationis, qui respicitur à relatione formaliter, & ad quem refertur talis relatio formaliter; sed Pater refertur ad genitum, & non ad filiationem; ergo genitum est terminus, & non filiatum relationis paternitatis: maior est evidens, ut ex terminis patet, minor sic probatur, quia pater ea ratione refertur ad aliquod, quia genuit illud, & produxit ipsum per generationem, nisi enim genuisset illum, non referretur ad ipsum paternitate: unde id ad quod refertur formaliter, relatio transcendentalis generationis tanquam ad id, quod productum est per ipsam, refertur relatio prædicamentalis resultans ex vi talis generationis tanquam ad purum terminum, ut supra docui: ergo si generatio refertur tanquam ad terminum productum ad substantiam

R. P. Ideph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

geniti quia illa producitur per generationem, & non filiationem: ergo ad esse substantiæ genitæ, & non ad filiationem refertur immediate, & formaliter paternitas, quæ est relatio prædicamentalis resultans ex vi relationis transcendentalis generationis, fundamentum enim est prius relatione, & relatio refert fundamentum ad id quod est simul cum fundamento; sed quod est simul cum fundamento paternitatis est substantia genita: ergo fundamentum paternitatis refertur ad substantiam genitam per paternitatem; sed in Patre nihil præcessit in ratione fundamenti, præter substantiam Patris, & actualem generationem: ergo homo generans, quia genuit refertur: ergo refertur in ratione causæ ad effectum, qui est substantia hominis geniti.

114 Quod autem substantia geniti, & non filiatum sit producta per generationem à Patre, est manifestum; de substantia enim geniti nulla dubitatio est, tum quia id producitur à Patre, quod ex vi generationis Patris accipit esse actuale, & transit de statu possibilitatis ad statum actualitatis; sed ex vi generationis substantiæ Patris, v. g. Petri Paulus secundum substantiam propriam accipit esse actuale, & transit de statu possibilitatis ad statum actualitatis: ergo substantia Pauli producitur per generationem à Petro patre, tum etiam quia id producitur per generationem quod afficit generatio, & constituit in esse geniti; sed Paulum secundum substantiam afficit generatio Petri, & constituit in esse geniti; & ideo Paulus quatenus est hic homo substantialiter, & essentialiter, est genitus à Petro: ergo. Tum denique, quia id producitur à Patre per generationem in quo resultat filiatum, & per filiationem refertur ad Patrem, & constituitur per filiationem in esse filij; sed Paulus secundum substantiam refertur ad Patrem per filiationem, & constituitur in esse filij à filiatione, quæ resultat in substantia ipsa Pauli: ergo sine vlla dubitatione dicendum est, esse substantiale Pauli generari à Petro, & produci per generationem ab ipso.

115 Quod vero filiatum ipsa non producat per generationem à Petro, sic demonstratur, quia filiatum est relatio, quæ fundatur in substantia genita Pauli à Petro, & non in ipso Petro generante Paulum; sed relatio fundata in aliquo, producitur, aut dimanat à fundamento, in quo fundatur adæquate, & totaliter, minimeque efficitur, neque efficienter producitur à termino; solum enim specificatur ab illo, & positio termini est necessaria ad efficientiam totalem fundamenti in relationem; unde relatio tanquam à totali causa emanat à fundamento solum posito termino; & ideo ait D. Thomas, relationem non à termino, sed à fundamento fluere, alias relatio similitudinis, quæ resultat in Ioanne Nespoli per positionem alterius albi in India Orientali, & si longius vis in spatijs imaginarijs, produceretur efficienter ab existente supra caelos, quod est falsissimum, & summum absurdum, quia nulla creatura est quæ habeat tam late patentem sphaeram activitatis, nam eo modo est limitatio sphaeræ activitatis quo est limitatio, & determinatio perfectionis agentis; sed Pater est terminus filiationis, & nullo modo est fundamentum illius: ergo filiatum, quæ est in genito, & constituit illum filium, non fit efficienter, nec producitur à Patre: sed potius dimanat,

C c c c c manat,

manat, & fluit à genito, unde neque filiatio, nec filius reduplicative ut talis est effectus Patris, licet simul tempore, & duratione sint genitum, & filius in Paulo.

116 Exemplo manifesto hoc declaratur, licet B. Virgo in ipso instanti suæ productionis, & conceptionis fuerit grata, sancta, & gloriosa, ut pia opinio fert, nihilominus non fuit formaliter producta, ut grata, sancta, & gloriosa à suis parentibus, sed solum à Deo supernaturali auctore. & tota ratio est, quia licet parentes per generationem produxerint B. Virginem, in qua datur gratia sanctificans, & gloria, nullo modo produxerunt ipsam gratiam, & beatitudinem in Virgine, quia hæc à Deo auctore supernaturali infuse sunt, & gratum ut gratum reduplicat supra gratiam, unde qui non producit gratiam formaliter, non est causa grati quatenus grati reduplicative, sed licet pater producat substantiam geniti, nihilominus non producit per generationem relationem filiationis, quia hæc resultat, & dimanat ab ipsa substantia geniti: ergo pater non est causa filiationis, ac per consequens filij, ut filij reduplicative, sed pater solum refertur per relationem paternitatis tanquam ad terminum formalem ad id, ad quod refertur per generationem tanquam ad terminum productum: ergo pater refertur per relationem paternitatis, non ad filiationem, sed ad substantiam geniti; sicut parentes Virginis non referuntur per relationem paternitatis, & maternitatis ad gratiam, sanctitatem, & beatitudinem Virginis, sed ad substantiam Virginis: quia per generationem naturalem non produxerunt gratiam, & gloriam Virginis sed solum substantiam naturalem illius.

117 Sed demus, patrem producere per generationem non solum substantiam geniti formaliter, & immediate: sed etiam filiationem ipsam: ergo Pater per paternitatem referretur non solum ad filiationem, sed etiam ad substantiam geniti, à fortiori: quia pater in tantum refertur relatione paternitatis ad aliquem terminum, in quantum genuit illum terminum, & produxit ipsum per generationem: atqui non solum produxit per generationem relationem filiationis: sed à fortiori principalius substantiam geniti: ergo à fortiori, & principalius respicit formaliter substantiam absolutam geniti, licet etiam alioquin respiciat filiationem: nam quod principalius producere intendit per generationem, est individuum simile in natura specifica, & essentialiter: atqui substantia geniti quatenus talis est similis in specie, & essentialiter generanti, quia filius ut filius ratione filiationis potius opponitur relative patri, quam assimiletur ipsi, ratione oppositionis relative, & formalis quæ versatur inter relationem paternitatis, & filiationis: ergo potius, & principalius respicit substantiam geniti quam filiationem, quia pater respicit principalius effectum, ut effectum per generationem: ergo velint, nolint adversarij, debent concedere relationem mutuatam, uti est paternitas, terminari ad absolutum.

118 Respondent aliqui, distinguendo illam propositionem, pater respicit effectum ut effectum, vel productum ut productum per generationem à se, si ly *ut effectum* reduplicet rationem formalem, negant illam, si vero reduplicet conditionem, concedunt illam: itaque asserunt, rationem formalem terminandi esse filiationem, ut

filiatio est, conditionem vero esse rationem effectus.

Sed contra primo, omne illud quod distinguitur unum ab alio essentialiter non est conditio, sed ratio formalis: ergo ratio effectus non est conditio respectu paternitatis, sed ratio formalis terminandi: Antecedens est certissimum, quia omne quod distinguitur, est forma, vel per modum forme, ut patet in omnibus obiectis, & specificantibus, alias quilibet posset dicere, quod in scientia obiectum formale non esset ratio formalis, sed conditio, & quod obiectum materiale sit ratio formalis; v. g. directionem esse conditionem, & actus intellectus esse rationem formalem specificandi Logicam, & distinguendi illam à Philosophia, quod est ridiculum, & ratio est manifesta, quia omne illud, quod distinguitur eo modo quo distinguitur, dat esse quia quælibet res distinguitur essentialiter per suum esse: ergo quod dat esse, eo modo quo dat illud, distinguitur: probatur prima consequentia; ratio effectus distinguitur unam relationem ab alia formaliter, & essentialiter ex parte termini: ergo ratio effectus non est conditio sed potius ratio formalis ex parte termini. Probatur Antecedens; relatio primi, & secundi generis conveniunt in ratione relationis mutue, & differunt essentialiter & formaliter, quia relationes secundi generis sunt relationes causæ, & effectus: ergo ratio effectus distinguitur unam relationem ab alia. Probatur consequentia; ratio relationis mutue est ratio generica; sed ratio generica non distinguit unam speciem ab alia: ergo ratio mutue relationis non distinguit unam relationem ab alia mutua: maior est certissima in sententia adversariorum, minor est evidens; ratio enim conveniendi formaliter non est formaliter ratio differendi: sicut v. g. homo non distinguitur ab equo formaliter per animalitatem, sed per rationalitatem, & ratio est, quia differentia est, quæ distinguit formaliter non autem genus; sed ratio relationis mutue est genus quasi subalternum respectu relationum primi, & secundi generis: ergo ratio relationis mutue non est ratio differendi formaliter: ergo tantum est ratio effectus, vel causæ id quod formaliter distinguit, quia non est dabilis alia ratio in relatione secundi generis, ut sic: ergo ratio causæ, vel effectus est ratio formalis ex parte termini relationis secundi generis ut sic: ergo ratio effectus respectu paternitatis non est conditio, sed ratio formalis: pater consequentia, ratio causæ, vel effectus respectu relationis secundi generis non est conditio, sed ratio formalis: atqui paternitas est relatio secundi generis: ergo respectu illius ratio effectus est ratio formalis, & non conditio: ergo pater respicit effectum, ut effectum formaliter.

Vergetur, id quod est formale superiori alicuius, & non est conditio respectu illius, contra: utrum per differentiam etiam est formale respectu inferioris, & non conditio, quia quidquid convenit superiori eo modo quo convenit illi, convenit inferiori secundum illud axioma, Dicitur de omni, & inductione manifesta patet. Nam qui vivens non est conditio, sed potius prædicatum essentialiter, & formale respectu animalis contra: utrum illud vivens per sensibile non est conditio respectu hominis, sed potius prædicatum essentialiter formaliter conveniens homini, quia vivens contra: utrum per sensibile est vivens sensibile, & vivens sensibile est animal formaliter, animal autem formaliter

Quæst. IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 765

maliter non est conditio respectu hominis, sed potius prædicatum essentiale formaliter conveniens illi; siquidem convenit homini ex vi definitionis formalis illius; homo enim formaliter sic definitur, est animal rationalis; quidquid enim ex vi definitionis essentialis formaliter convenit homini, non convenit homini ut conditio, sine qua non, sed potius convenit ut ratio formalis essentialiter constitutiva hominis.

121 Item, quia actio est ratio formalis constitutiva agentis ut sic, & non conditio sine qua non, contracta illa ratio actionis ut sic per differentiam generationis, & constituta per illam in esse generationis non est conditio, sine qua non respectu talis agentis, scilicet generantis, sed potius est ratio formalis constitutiva talis agentis in esse agentis; è contra quia approximatatio ut sic non est ratio formalis respectu agentis ut sic, sed potius conditio operandi, illa approximatatio particularizata non est ratio formalis, sed etiam conditio respectu talis agentis.

122 Tandem quia intelligibile ut sic, seu veritas ut sic ex parte obiecti intellectus, ut sic non est conditio, sine qua non tale obiectum terminet cognitionem, intelligibilis ut sic singularizata, videlicet intuitivè, abstractivè, &c. non est conditio sine qua non, sed potius ratio formalis constitutiva obiecti in esse intelligibilis à tali intellectione; sicut quia in sententia multorum Thomistarum non est conditio, sed ratio formalis movendi voluntatem ex parte finis esse apprehensum, similiter tale esse apprehensum non est conditio, sed ratio formalis taliter movendi voluntatem.

123 Ex quibus omnibus evidenter colligitur id, quod non est conditio, sed potius ratio formalis sive extrinsece, sive intrinsece respectu superioris particularizatum per differentiam non posse esse conditionem, sed potius rationem formalem respectu inferioris; sed relationi, ut sic secundi generis convenit, ut ratio formalis, & non ut conditio ratio effectus, vel causæ ex parte termini, quia per rationem causæ, vel effectus distinguuntur formaliter relationes secundi generis à ceteris generibus relationum: ergo ratio causæ, vel effectus singularizata, & contracta per differentiam talis causæ, & effectus ex parte talium terminorum, non erit conditio, sed ratio formalis respectu talium relationum secundi generis inferiorum quidem relationis ut sic secundi generis; atqui paternitas est talis relatio secundi generis inferior respectu relationis ut sit, causæ ad effectum: ergo ratio talis effectus, id est producti per generationem ex parte termini paternitatis non est conditio sine qua non, sed potius ratio formalis terminandi.

124 Secundo contra, ille est terminus formalis aliquius relationis, quo ablato, & non posito, vel existente, aufertur relatio, vel non datur actualiter, & illo posito etiam ablatis alijs, ponitur relatio; sed ablata à filio filiatione, & persistente sola substantia genita, persistit relatio secundi generis: ergo substantia genita non est conditio, nec terminus materialis, sed potius terminus formalis, & ex alio capite nullo modo erit terminus formalis filiationis; maior est omnino cetera, nam relatio prædicamentalis essentialiter petit terminum formalem actualiter existentem ut supra probatum est, & concedunt adversarii. Probatum minor: ablata relatione filiationis manente substantia genita, manet relatio parentis, quæ est secundi generis: ergo, &c. Antecedens est certum in sententia Thomistarum, & vidimus supra subsec. 1. nam B. Virgo dicit relationem parentis ad Christum Dominum; sed in Christo Domino solum datur substantia genita, & non datur relatio filiationis ad B. Virginem, quia Verbum divinum est incapax illius relationis, in quo deberet recipi illa relatio in sententia Thomistarum: ergo manente substantia genita, & non manente relatione filiationis, datur relatio maternitatis, quæ est secundi generis: ergo relatio secundi generis non habet pro termino formali relationem, sed potius esse genitum, quod est absolutum: patet consequentia, terminus formalis relationis prædicamentalis est essentialis relationi; sed relatio non est essentialis alteri relationi secundi generis: ergo relatio opposita, v. g. filiatione non est terminus formalis relationis parentis, & idem argumentum fit de alijs relationibus mutuis, ut est relatio identitatis Petri ad Christum Dominum, & relatio convenientiæ in esse substantiæ intellectualis completæ, quam dicit Angelus ad Deum, & quam dicit homo effectus ad ipsum Deum, in quantum Deus causa est ipsius, quibus relationibus non correspondet ex parte Dei aliqua relatio prædicamentalis, & nihilominus ex parte Angelis, & hominis dantur veræ, propriæ, & formales relationes prædicamentales.

Maiores probatur, omne illud à quo aliquid specificatur formaliter, est illi essentialis, saltem extrinsece, sed relatio specificatur à termino formali: ergo est illi essentialis saltem extrinsece.

Tandem, quia ut supra vidimus, terminus formalis relationis, ut sic primi, aut secundi generis contractus per differentias, est terminus formalis talis relationis primi, aut secundi generis; sed terminus formalis relationis primi, aut secundi generis ut sic non est necessario relatio, quia relatio ut sic primi, aut secundi generis non habet pro termino formali relationem, alias omnes relationes primi, aut secundi generis haberent pro termino relationem; (quia quidquid convenit positive superiori convenit omni contento sub illo) ut patet, esse falsum in relationibus Angelis, & hominis ad Deum, Virginis ad Christum: ergo non omnis relatio primi, aut secundi generis habet pro termino formali relationem, sed quædam sunt quæ habent pro termino relationem, aliæ autem absolutum, & relatio secundi generis habet rationem termini effectus, vel causæ abstractantis ab absoluto, vel relativo, &c.

Tertium argumentum principale ponitur.

Antequam ponamus hoc argumentum, supponamus in sententia Thomistica esse certum relationem specificari à termino formali, & omne specificativum debere esse prius specificato, quia est causa illius in sententia illorum, causa autem semper est prior suo effectui.

Tunc sic argumentor, ex communi illo prologo, posito fundamento, & termino, confurgit relatio; sed relatio paternitatis est vera relatio: ergo relatio paternitatis resultat, posito fundamento, & termino eius: ergo relatio paternitatis terminatur ad absolutum, & non ad relationem formaliter, & immediate probatur consequentia hæc ultima. Terminus, qui ponitur, ut confurgat relatio paternitatis, est prior ipsa relatione paternitatis.

Ccccc

129 *Quod autem esse genitum sit prius relatione paternitatis est manifestum (vnde erit manifesta prima pars illius minoris) nam quod est prius respectu alicuius est etiam prius respectu illius, quod est simul cum illo; sed genitum est prius filiatione, & filio est simul cum paternitate: ergo esse genitum est prius paternitate. Deinde, quia generatio, quæ constituit generans extrinsece, est quæ constituit genitum intrinsece; itaque generatio est, quæ formaliter constituit vtrumque, & in vtroque formaliter reduplicatur; vnde licet substantia generans sit prior natura substantia genita specificative, non tamen reduplicative generans vt generans est prius genito vt genito, neque genitum vt genitum est posterius generante vt generante reduplicative, & formaliter; alias in ipsa generatione, quæ reduplicatur, & quæ constituit generans vt generans, & genitum vt genitum daretur prioritas, & posterioritas, quod est absurdum, quia idem respectu sui ipsius non est prius, & posterius, alias idem distingueretur a seipso. Vnde procul dubio dicendum est simul constitui genitum vt genitum, & generans vt generans; sed generans vt generans est prius paternitate, quia est fundamentum proximum, seu ratio fundandi paternitatem, ac proinde est causa vt resultet paternitas in generante, & causa vt causa est prior suo effectu; ergo genitum vt genitum formaliter, & reduplicative est prius ipsa paternitate: ergo genitum vt genitum est terminus formalis paternitatis.*

intelligendum de termino formalis.

Vt autem aduersarij intelligant, quam confe-
quenter nos procedimus in hac, & in prima se-
ctione eodem proloquio vsi sumus ad probandum
vtramque conclusionem, scilicet quod alius re-
solutum terminetur ad relativum, & alius ad ab-
solutum, vt patet ex supra dictis: nam in relatione
similitudinis, quæ resoluitur in vna paternitate res-
pectu alterius paternitatis tenet prologium, & res-
pectu etiam tenet in oppositione paternitatis respectu
filiationis, & sic de cæteris, quia ille est terminus
formalis

Quaest. IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 767

formalis similitudinis paternitatis ad alteram paternitatem, & oppositionis paternitatis ad filiationem, quo posito cum paternitate simul est prius ipsa relatione similitudinis, & oppositionis, quae resultat in paternitate, sed altera paternitas, & filiatione ponuntur simul, & sunt prius, quam relatio similitudinis, & oppositionis resultent in paternitate respectu paternitatis, & filiationis, & ad positionem alterius paternitatis, & filiationis resultant duae relationes in paternitate, alia similitudinis ad alteram paternitatem, alia oppositionis ad filiationem: ergo terminus formalis similitudinis, & oppositionis dictae sunt paternitas, & filiatione; sed paternitas, & filiatione sunt relationes formaliter: ergo terminus formalis talium relationum sunt relationes formaliter: ecce quomodo ex illo principio, posito fundamento, & termino resultat relatio, tanquam ex prioribus causis talis relationis, concluditur nostra prima, & secunda conclusio.

SVBSECTIO IV.

Quantum argumentum principale ponitur.

¹³⁵ In vestra sententia una relatio sufficit ad plures terminos, & ideo una causa v. g. pater non respicit plures effectus, seu filios pluribus relationibus, sed potius unicus, & ideo asseritis unum effectum una relatione respicere plures causas, praecipue si sint subordinatae illae, ut creatura, & Deus v. g. dum concurrunt ad hominem producendum, ex quo sic argumentor, homo productus respicit unicus relatione indivisibili hominem, & Deum: sed illa unica relatio terminatur ad absolutum respectu Dei, quia in Deo non est relatio, quae possit terminare talem relationem creaturae: ergo etiam terminatur ad absolutum respectu hominis generantis; pater haec ultima consequentia, quia una, & eadem relatio non potest habere terminos formales specie distinctos, alias eadem relatio specie reali à seipsa distingueretur; nam ideo per vos supra, materitas Virginis distinguebatur specie, & essentialiter à ceteris relationibus paternitatis aliarum femininarum, quia ceterae relationes habent terminum formalem relativum, illa vero absolutum; sed haec eadem relatio, quae respicit Deum, & hominem generantem, habet terminum absolutum ex parte Dei, & relativum ex parte creaturae: ergo eadem à seipsa distinguitur specie, & essentialiter à parte rei, quod est summum absurdum, aliàs esset, & non esset eadem simul.

¹³⁶ Deinde, quia illa relatio non est libera, nec habet libertatem, ut vno modo respiciat hunc terminum, & alio modo illum; sed est forma naturalis, quae semper eodem modo procedit, ac proinde ad terminum eiusdem rationis debet tendere, quia unica essentia unicum, & eodem modo specificativum debet habere, & non formaliter distincta specificativa; atqui relatio illa est unica formalissime essentia, & terminus est specificativus illius essentialis ex alio capite absolutum, & relativum formaliter sunt termini formaliter, & specie distincti, ut vos asseritis: ergo non possunt esse simul absolutum, & respectivum terminus formalis talis relationis; ergo vel solum debet esse absolutum, vel relativum in omnibus, quae terminant talem relationem; sed non est in

omnibus relativum, ut patet in Deo: ergo in omnibus est absolutum.

Tandem, quia illa relatio perfectissime conservatur habendo pro termino absolutum in Deo: ergo absolutum est terminus formalis illius, unde, & specificativum illius essentialis, & formale, quia res non potest conservari sine suo formali, & essentiali specificativo, in ordine ad quod habet totum suum esse essentialis, ita ut si specificatum petat actu existens suum specificativum, sine illo actu existente non poterit conservari, ut in exemplo quod supra adduximus de actuali visione corporea patet, & in unione evidentius liquet, nam unio nullo modo potest existere à parte rei, quin unibilia actu existant: ergo si actu conservatur illa relatio sine eo quod corresponsdeat ex parte Dei terminus relativus contenta solum esse absolutum Dei, illud absolutum Dei erit formalis terminus, ex quo evidenter sequitur, esse per accidens, quod ex parte alterius termini, scilicet hominis generantis, detur relatio paternitatis, & sic talis relatio non est formalis terminus, nec formaliter existit in generante ut terminet relationem geniti, sed solum ut hominem generantem referat ad genitum.

Vergetur, quia si ibi relatio paternitatis est formaliter terminus sine illa paternitate non posset conservari relatio filij in genito, ut patet ex supra dictis; sed hoc est falsum: ergo talis relatio paternitatis in generante non est terminus formalis relationis filiationis. Minor illa sic probatur, nam si per impossibile in homine generante impediretur relatio paternitatis, ita ut nulla daretur relatio paternitatis in generante, aut quia post eius resultantiam ipsam destrueret Deus, aut quia ipse sua potentia absoluta impediret resultantiam paternitatis, conservata entitate absoluta generantis, sine dubio relatio filiationis, aut effectus ex parte geniti posset ad illum terminari: ergo signum est, illas duas relationes solum concomitanter se habere, & non per formalem terminationem unius ad alteram; nam si Deus qui est alius terminus, & aliud extremum illius relationis licet talis natura sit, qui non possit fundare relationem, nihilominus apte, & recte terminat illam: ergo quacunque ratione contigerit, alterum extremum manere creatura nimirum cum entitate absoluta, & sine relatione paternitatis, nihilominus erit sufficiens ad terminandam relationem geniti aut producti, est enim eadem ratio, nam quod unum fundamentum sit aptum, necne ad fundandam propriam relationem, est per accidens ad terminationem alterius; unde si per intellectus praecisionem separaretur relatio à tali extremo, intelligitur manere aequae sufficiens, ut optime notat P. Suarez ad terminandam aliam relationem, ac illud extremum, quod non est capax relationis, Deus nimirum: ergo si absolutum sufficit in Deo, & non requiritur relatio ad terminandum relationem, signum evidens est in omnibus sufficere, imo solum illud esse formalem terminum, & ad terminationem per accidens esse relationem oppositam; nam conservato absoluto, datur terminatio licet non sit relatio, & destructo absoluto non datur relationis terminatio, licet conservaretur relatio, ad quod supponamus quoddam impossibile extrinsecum (quod à multis adversariis non ut impossibile, sed ut certum admittitur de facto) nempe quod relatio filiationis, vel paternitatis, v. g. sit res, & distincta

à fundamento, substantia nimirum generante, quam vt sic potest Deus separare à suo fundamento, & ponere in subiecto extraneo, v. g. in arbore quod posse fieri convincunt, quod ex vna parte non sit actus vitalis, & ex alia parte sit res simpliciter, sicut quantitas, quod separata est in Eucharistia divinitus à proprio subiecto, quia res est, & non modus.

- 139 Tunc autem genitum non posset referri ad arborem licet in arbore daretur paternitas, quia genitum non refertur, nisi ad causam, à qua processit per originem viventis à vivente, &c. quia relatio vt supra diximus filij, aut effectus respicit terminum, à quo effectus dependet, & à quo accipit esse per dependentiam; unde respicit extremum suæ dependentiæ; sed licet arbor habeat relationem paternitatis, quæ erat in generante, nihilominus non est causa geniti, à qua processit per originem viventis à vivente coniuncto, nec est extremum dependentiæ geniti à generante: ergo non est terminus relationis geniti; atqui talis relatio non potest esse sine termino, vt patet ex terminis: ergo aliquis est terminus talis relationis, nempe qui fuerit causa, à qua accepit esse genitum per generationem, & quæ est extremum dependentiæ geniti; atqui homo generans est causa geniti, & est extremum dependentiæ geniti: ergo est terminus talis relationis, sed non est terminus ex vi relationis paternitatis, quia iam supponimus talem paternitatem separatam esse à generante, & positam esse arbore; ergo est terminus formalis ex vi substantiæ generantis absolutæ.

- 140 Nec potest dici, relationem filiationis destrui in genito, nam relatio non destruitur in fundamento existentibus fundamento, & ex parte termini omnibus perseverantibus, quæ erant, quando resultavit filiatio: itaque existentibus, & perseverantibus omnibus causis, & circumstantijs causarum, à quibus sit, conservatur effectus naturaliter, sed in illo casu conservaretur esse genitum, quod est fundamentum filiationis substantia generans, & paternitas, etiam si separata sit à generante: ergo non potest destrui talis filiatio.

- 141 Declaratur hoc alio modo: Deus producit lucem solus, v. g. in principio creationis mundi, imo potest de facto solus Deus producere lucem quam simul producit cum sole, in eo autem casu talis lux producta respiceret, ordinareturque realiter ad Deum solum, tanquam ad producentem, eodem modo, quoad solem ordinaretur, si ab eo produceretur: sed Deus terminat hanc relationem sine propria vlla relatione reali, idque propriissime, & rigorosissime, quia lux propriissime, & rigorosissime dependet à Deo: ergo sol produciens sine vlla relatione potest terminare relationem lucis productæ.

- 142 Dices, magnum esse discrimen, nam creatura est capax relationis, Deus autem est incapax, & ideo Deus non terminat relatione alteram quam necessario terminat relatione opposita creatura.

- 143 Contra, & ex hoc ipso responso sic efformo argumentum; quia relatio essentialiter dependet à suo termino formali, quia est specificativum essentialit illius, unde nullo modo potest dari talis relatio sine tali termino; sicut intellectus non potest dari sine intelligibili, &c. sed talis relatio, quæ est eiusdem speciei licet materialiter distinguatur numerice à relatione, qua lux producta

ipsa referretur ad solem, & ad Deum in casu in quo ab ipsis simul produceretur) quæ sine suo formali termino nullo modo potest esse, sufficienter conservatur, & refertur ad Deum solum, vbi datur summa incapacitas relationis prædicamentalis: ergo signum evidens est, quod relatio, quæ deficit in Deo, non erat terminus formalis huius speciei relationis, alias non daretur talis relatio lucis productæ ad solum Deum incapacem relationis; nam si relatio esset terminus formalis, ac proinde requisitus essentialiter, & formaliter ad illam relationem, talis relatio non esset in ordine ad Deum, in quo non datur capacitas habendi relationem; quæ per vos est ratio formalis terminandi, & sine qua relatio esse non potest vilo modo; unde si non obstante tali incapacitate Dei datur, & terminatur illa relatio ad Deum, evidens est relationem effectus habere in Deo formalem terminum nempe absolutum, & sic relatio causæ non erit terminus formalis relationis effectus v. g. quia visio corporea petit pro obiecto formali, seu termino suæ relationis transcendentalis lucem, & colorem visibilitatem nimirum, & Deus est incapax talis visibilitatis corporeæ, per consequens est incapax visio corporea vt terminetur ad Deum, ordinetur ad ipsum, respiciat, & videat illum propter incapacitatem habendi lucem, & colorem in seipso, nam si visio illa non potest esse sine suo specificativo visibilitate nimirum, nec potest respicere, quod non habet illud, & Deus non potest habere illud: ergo de primo ad ultimum talis visio non potest respicere Deum propter incapacitatem suam, unde ridiculum esset dicere, Deum videri per visionem corpoream, ex eo quod Deus sit incapax visibilitatis, ratione cuius existat sine visibilitate, non tamen posse videri hominem, quia habendo capacitatem ad habendam visibilitatem non habet illam; ridiculum enim esset hoc, imo, vt consequenter loquendum esset, deberent dicere, si talis visio non potest videri hominem, quia non habet visibilitatem, etiam si sit capax illius, à fortiori repugnare illi, posse videri Deum quoniam nec habet visibilitatem, nec est capax illius, sed potius omnino repugnare illi, & contra, si Deum videt talis visio per impossibile, in quo deficit visibilitas (propter omnimodam repugnantiam) à fortiori talem visionem videri hominem, licet illi deficiat visibilitas etiam si deficiat, vel non deficiat propter incapacitatem, quo supposito evidenter sequeretur, visibilitatem non esse terminum formalem visionis corporeæ, siquidem terminatur ad Deum, vbi nulla est visibilitas corporea, quia sine ratione formali alicuius non potest illud salvari, imo si eadem visio corporea videret hominem, & Angelum eundem, in quo nulla est visibilitas, etiam si datur visibilitas in homine, certe deberet dici visibilitatem hominis existentis prope Angelum visum esse per accidens ad visionem; siquidem per eandem visionem videtur homo, & Angelus, vbi nulla est visibilitas, nec capacitas ad illam, sed eadem relatio terminatur ad hominem generantem, vbi datur paternitas, & ad Deum, vbi nulla est paternitatis relatio propter incapacitatem Dei: ergo evidenter sequitur talem relationem filiationis non petere pro formali, essentiali, & necessario termino relationem paternitatis, quia si illam peteret, non posset terminare ad Deum, vbi nulla est relatio paternitatis, sed solum terminaretur ad hominem, vbi datur illa, sed vel

vna

Quæst IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 769

vna, & eadem relatio terminatur ad Deum, & ad generantem vel relatio, quæ in luce terminatur ad Deum solum, quia solum producta est à Deo, est eisdem speciei cum ea, quæ terminatur ad solem producentem illam: ergo terminus formalis talium relationum eisdem speciei non est relatio formaliter ex parte termini, quia non correspondet in Deo talis relatio: sed potius erit absolutum esse producentis, ut producentis formaliter (reduplicando supra actionem formalissime) quod est eisdem rationis in Deo, & in sole, siquidem aut est eadem numero productio respectu Dei, & solis, aut est eisdem speciei: quod autem relatio, qua lux producta à solo Deo, & relatio, qua lux producta à sole, & à Deo respicit solum Deum in primo casu, & Deum, & solem, in secundo casu sunt eisdem speciei formalissime, patet manifeste, quia quando rationes fundantur in illis sunt eisdem speciei, sed productio lucis à sole, & Deo, & productio eisdem lucis à solo Deo, licet distinguantur realiter numerice, non distinguuntur formaliter, & specificè: ergo relationes, quæ fundantur in talibus productionibus ex parte lucis non distinguuntur specie: minor hæc est clara, quia productio seu actio specificatur formaliter à termino: unde si terminus est idem formaliter licet agentia distinguantur maxime, productiones sunt eisdem speciei; sed terminus productus à solo Deo est lux dependens à subiecto, & terminus productus à sole, & Deo est eadem lux dependens à subiecto: ergo productiones illæ sunt eisdem speciei formaliter. Maior illa etiam est clara, quia relatio mensuratur, & proportionatur cum ratione fundandi propria quoad constitutionem, & distinctionem specificam, ut evidenti inductione supra probavi discurrendo per relationes unionis, convenientiæ, & productionis; unde relatio filij, quam dicit Petrus ad Paulum, & relatio filij, qua Franciscus respicit Didacum sunt eisdem speciei, quia generationes, quibus illi generantur, & quæ sunt rationes fundandi talium relationum sunt eisdem speciei, & ratio est, quia terminus formalis productionis est idem formaliter ac terminus relationis ut late supra demonstravi.

145 Hoc etiam totum potest alio exemplo declarari, nam si B. Virgo postquam genuit Christum Dominum genuisset alium hominem purum, ad duos illos filios per vos vnica relatione maternitatis referretur, quia multiplicatis terminis, non multiplicantur relationes paternitatis, aut maternitatis; atqui ambo illi termini convenirent in terminando formaliter illam relationem; item convenirent in habendo esse genitum absolutum, & non convenirent in habendo relationem filiationis; siquidem Christus non haberet illam: ergo ratio terminandi in illis formaliter, in qua convenirent, non est in illis ex vi relationis, sed potius ex vi geniti absoluti: patet hoc, quia quando multa conveniunt in aliquo prædicato, non datur illud prædicatum in illis ratione differentie: sed potius ratione communis formalitatis, ut v. g. quia equus, & homo conveniunt in ratione videndi, &c. tale prædicatum non convenit homini rationalitatis, per quam distinguitur homo ab equo: sed potius ratione animalis formalissime, in quo conveniunt, & sic de cæteris, in quo nulla est dubitatio; sed

duo illi geniti à Virgine (per possibile, vel impossibile generarentur ab illa) convenirent in terminando relationem maternitatis: ergo talis ratio terminandi convenit illis, non propter relationem filiationis, quia in hoc differunt: sed potius propter esse genitum absolutum formalissime, in quo conveniunt.

SUBSECTIO V.

Quintum argumentum principale ponitur.

146 **A**lbedo refertur per similitudinem ad alteram albedinem; sed non refertur per similitudinem ad relationem, quæ est in alia albedine; ergo non refertur ad relativum; sed ad absolutum formaliter: patet hæc consequentia, quia albedo ut albedo, ad quam refertur alia albedo per similitudinem, est absoluta formalitas, & relatio quæ est in ipsa albedine est formalitas relativa; sed similitudo albedinis refertur formaliter ad albedinem, & non ad relationem: ergo refertur, non ad relativum, sed ad absolutum formaliter. Minor illa sic probatur, quia vnum simile refertur per relationem similitudinis ad aliud, quod est eisdem rationis cum illo, & convenit cum ipso in ratione qualitatis specificæ, & non ad terminum, qui est diversus ab ipso, & non est eisdem speciei infimæ cum illo; unde albedo non potest dicere relationem similitudinis ad nigredinem, nec calor ad frigiditatem, nec nigredo ad actionem, ubi, & cæteros modos, quia illa extrema non sunt eisdem speciei infimæ; sed potius prima differunt specie intra qualitatem, & posteriora differunt non solum specie; sed plusquam genere, propter quam rationem frigiditas respicit calorem relatione dissimilitudinis, & nigredo figuram, actionem, & ubi relatione diversitatis, & disconvenientiæ, maxime enim diversa sunt res, & modi, qualitas, ubi & actio, siquidem ad diversa prædicamenta pertinent.

Tunc sic, albedo non est eisdem speciei, nec 147 convenit in specie infima essentialiter cum relatione quæ est in altera albedine; sed potius disconvenit cum illa; ergo albedo non refertur ad illam formaliter per relationem similitudinis. Minor sic probatur, qualitas realis absoluta, & modus relativus formaliter nullo modo conveniunt in specifica ratione qualitatis: sed potius plusquam genere differunt, disconveniunt, & diversificantur maxime; sed albedo est entitas qualitativa absoluta realis, & relatio, quæ existit in alia albedine est modus relativus formaliter, & non absoluta entitas: ergo albedo, & relatio, quæ existit in alia albedine non sunt similia; sed potius dissimilia: ergo albedo non respicit talem relationem per relationem similitudinis; sed potius per relationem dissimilitudinis: ergo si albedo refertur per relationem similitudinis, debet referri ad alteram albedinem, quæ convenit cum illa in ratione qualitatis absolutæ speciei, & essentialiter.

148 Declaratur hoc à contrario sensu, quia albedo refertur ad nigredinem relatione dissimilitudinis, quia nigredo disconvenit cum albedine; sed non disconvenit cum albedine in quantum nigredo habet relationem dissimilitudinis, & in quantum relativa est formaliter per relationem dissimili

disimilitudinis distinctam ex natura rei ab ipsa nigredine, sed in quantum nigredo est qualitas absoluta distincta essentialiter ab albedine, quatenus per differentiam essentialem constituitur in esse differentis specificæ ab ipsa: ergo albedo non refertur ad relativum formaliter, sed ad absolutum: patet hæc consequentia, quia nigredo in tantum terminat relationem disconvenientiæ albedinis in quantum est qualitas absoluta distincta essentialiter à nigredine, & non in quantum dicit relationem disconvenientiæ; sed qualitas absoluta in quantum talis est terminus absolutus, & in quantum habet relationem, est terminus relativus: ergo albedo refertur ad nigredinem relatione disimilitudinis, in quantum est absoluta & non in quantum est relativa, ac proinde terminus illius relationis erit absolutus formaliter, & non respectivus.

149 Maior illa prima iam sæpe satis probata est, quia disimilitudinis relatio fundatur in disconvenientia duarum qualitatum: sicut relatio differentie inter substantias fundatur in disconvenientia substantiali, & ideo equus refertur ad hominem relatione differentie in quantum disconvenit essentialiter equus cum homine. Tandem una quantitas dicit relationem inæqualitatis ad alteram, quia disconveniunt in magnitudine, & extensione molliis, & ideo una quantitas refertur ad aliam minorem quantitatem relatione disimilitudinis, aut inæqualitatis in quantum una disconvenit cum altera: ergo in tantum albedo dicit relationem disimilitudinis ad nigredinem, in quantum essentialiter disconvenit ab illa.

150 Minor prima, in qua est difficultas quoad primam partem sic probatur: quia ea quæ conveniunt in aliqua ratione, in ipsa non disconveniunt; sed albedo, & nigredo conveniunt in esse relativorum, & in habendo relationem disimilitudinis; nam sicut albedo habet relationem disimilitudinis ad nigredinem, ita similiter nigredo habet relationem disimilitudinis ad albedinem; unde licet in esse qualitatum diversarum specierum secundum prædicata absoluta expressa, videlicet secundum quod albedo est disgregativa visus, & nigredo est congregativa visus, disconveniunt essentialiter, nihilominus in ratione relativi, & in ratione habendi relationes disimilitudinis conveniunt: ergo in tali conceptu habendi relationem non disconveniunt. Secunda pars minoris luce ipsa meridiana clarior est; nam qualitates diversæ speciei, & oppositæ disconveniunt secundum quod tales qualitates absolute sunt: sed nigredo, & albedo ut sic sunt tales qualitates specie distinctæ, & oppositæ: ergo nigredo, & albedo secundum quod tales qualitates sunt, disconveniunt.

151 Tunc sic, contrariorum eadem est disciplina, & ratio: sed albedo dicit relationem disimilitudinis ad absolutum nigredinis, quatenus distinguitur ab ipsa, & non ad relationem disimilitudinis, quæ est in nigredine, quia propria disimilitudo provt distinguitur à disconvenientia est inter duas qualitates: ergo è contra albedo dicit relationem similitudinis, quatenus absoluta est, non ad similitudinem, quæ est in alia albedine, quia illa non est entitas absoluta sed respectiva, ac proinde non est similis albedini, ut qualitas absoluta est, sed potius est in tali ratione disconveniens ipsi: sed ad entitatem absolutam albedi-

nis, quia talis entitas absoluta albedinis est similis ipsi.

SVBSECTIO IV.

Sextum argumentum principale ponitur.

Sexto efficaciter argumentor evertendo fundamentum oppositæ sententiæ, quod ad omnem relationem extendunt adversarij.

Fundamentum enim adversariorum est, quod omnis relatio mutua immediate, & formaliter per seipsam est opposita alteri relationi v. g. maternitas filiationi, ita ut idem sit formalissime in paternitate conceptus paternitatis, ac conceptus oppositionis: cum autem maternitas quatenus est opposita formaliter filiationi debeat immediate referri ad filiationem, inde est quod ut maternitas formaliter, & immediate debeat etiam referri ad filiationem, quod patet ex argumento oppositionis, quo utitur P. Rubius pro sua conclusione.

Sed hoc fundamentum est omnino falsum: ergo falsum est dicere, quod maternitas immediate formaliter, & per se refertur ad filiationem. Minor hæc, in qua est tota difficultas, sic demonstratur, quia maternitas ut sic est vera paternitas, & nihilominus in suo conceptu formali non dicit oppositionem actualem, & formalem cum filiatione, quatenus relatio est formaliter: ergo distinctus conceptus est conceptus paternitatis à conceptu oppositionis formalis ad filiationem: probatur hæc consequentia, quia ea quæ separantur in aliquo, distinguuntur inter se; sed maternitas, & oppositio formalis immediata ad filiationem separantur in maternitate ut sic: ergo oppositio formalis, & ratio maternitatis distinguuntur formaliter inter se. Maior est evidens axioma in metaphysica, quia idem non potest separari à seipso, alias esset, & non esset idem: minor sic probatur: quia ea separantur in aliquo, quando uno existente in illo, alterum non existit in ipso; sed in maternitate ut sic datur ratio paternitatis, & non datur ratio oppositionis formalis immediata cum filiatione: ergo ratio paternitatis, & ratio oppositionis formalis, & immediata cum filiatione separantur in maternitate ut sic. Minor hæc sic patet: quia si in paternitate ut sic daretur oppositio formalis, & immediata ad filiationem, omnis & quæcunque relatio paternitatis haberet rationem formalem oppositionis: sed non omnis maternitas habet oppositionem formalem cum filiatione: ergo maternitas ut sic non habet in suo conceptu formali rationem oppositionis formalis cum filiatione. Maior est certa, quia quidquid convenit superiori, convenit omni contento sub illo secundum illud axioma, dici de omni: sed non omni maternitati convenit, &c. ergo. Minor illa sic probatur: quia maternitas Virginis est vera formalis, & essentialiter maternitas: atqui maternitas Virginis non habet oppositionem formalem, & immediatam cum filiatione: ergo non omni maternitati convenit ratio oppositionis formalis: minor hæc sic probatur: quia non datur oppositio immediata, & formalis ad filiationem, nisi quando ex parte termini maternitatis correspondet relatio filiationis; sed ex parte Christi non correspondet maternitati Virginis relatio filiationis: ergo mater-

Quaest. IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 771

nitatis Virginis non habet oppositionem formalem cum filiatione: ergo maternitati vt sic non conuenit formalissime oppositio cum filiatione: ergo supparantur in maternitate vt sic ratio maternitatis, & oppositionis: ergo ratio oppositionis, & maternitatis non sunt idem formaliter, an proinde licet oppositio relativa terminetur ad relativum, non ideo debet necessario colligi, ipsam maternitatem ad relationem terminari; sed potius debere terminari ad absolutum genitum, & idem argumentum potest fieri in relatione effectus vt sic conuenientiae, & disconuenientiae quae prout terminantur ad Deum, non correspondent illis aliae relationes; unde in ipsis ratio relationis identitatis conuenientiae effectus non est idem formalissime, quod relatio oppositionis formaliter cum alia relatione, siquidem in aliquibus saluatur realiter ratio conuenientiae, &c. sine oppositione formali ad aliam relationem, ac proinde in relatione conuenientiae, & effectus distinguuntur formaliter tales respectus: ergo ex eo quod oppositio terminetur ad relativum conuenientiae, disconuenientiae, & relatio effectus non debent terminari ad relativum. Ad hoc respondet P. Rubius in *Logica*, q. 7. de relatione §. Ad argumentum primae opinionis, concedendo quod talibus relationibus sub ratione relationis vt sic, quae est quasi genus ad relationes mutuas, & non mutuas non conueniat terminari ad relativum, conuenire tamen illi ex eo quod sit relatio mutua.

155 Sed contra primo, nam relatio paternitatis, v. g. quae mutua est, quatenus dicit coexistentem relationem sibi oppositam, non habet differentiam essentialiam, qua differat a non mutua: ergo quidquid conuenit illi, vt dicit relationem alteram sibi coexistentem, non est essentialiter ipsi: sed oppositionem formalem actuale dicit, vt habet illam coexistentem: ergo illa oppositio actualis, & formalis non est essentialis: ergo paternitas non refertur per suam entitatem, & essentialitatem immediate, & formaliter ad filiationem: sed potius ad genitum immediate, & formaliter, & mediate, remote, & accidentaliter ad filiationem, non per se; sed media oppositio formali, sibi superaddita a parte rei, & a se ipsa ex natura rei distincta. Unde terminus formalis, essentialis, & immediatus paternitatis est absolutum genitum, & terminus formalis, immediatus, & essentialis filiationis non est paternitas: sed generans absolute; terminus autem oppositionis formalis immediatus erit paternitas respectu filiationis. Probatur Antecedens, quia nec relatio creaturae habet aliquid minus essentialitatis, ex eo quod non coexistat illi relatio creatoris, nec paternitas quidquam minus haberet entitatis, & essentialitatis, si Deus impediret relationem filiationis, quia essentia simplex, vt est essentia relationis cum non habeat partes phyficas, aut tota existit, aut nihil illius.

156 Tandem relatio definitur, quod est accidens, cuius totum suum esse est ad aliud; per illud aliud non semper intelligitur altera relatio, quia alias vel non daretur vnum supremum genus, sed duos vel idem poneretur in sui definitione; item quia similitudo in communi non potest referri ad aliam relationem, quia alias referretur ad aliam similem, cum sit relatio aequiparantiae: sed praeter similitudinem in communi non est alia similitudo, cum sit ratio communis abstracta.

R. P. Ildaph. de Penafiel Theol. Schol. Tom. I.

ab omnibus similitudinibus, alias darentur duae similitudines vt sic, quod est inauditum, & absurdum maximum; nam vel secunda similitudo vt sic abstrahitur ab omnibus similitudinibus, vel non abstrahitur; si non abstrahitur: ergo non est similitudo vt sic, & sic non dabantur duae similitudines vt sic, sed vna sola; si abstrahitur ab omnibus: ergo ab eisdem abstrahitur, a quibus prima similitudo vt sic: ergo non est alia a prima similitudine vt sic; sed eadem, quia ab eisdem inferioribus non possunt duae rationes superiores aequales abstrahi, quia abstracta prima, iam non remanet quid abstrahatur vt fiat secunda ratio communis, & sic non possunt dari duae paternitates vt sic, nec duo accidentia vt sic, seu duae substantiae vt sic: ergo non potest dari duplex similitudo vt sic; ergo non omnis similitudo refertur necessario ad relationem; sed vna ad relationem, vt similitudo inter duas paternitates, & altera ad absolutum, vt similitudo inter duo alba: unde similitudo vt sic refertur ad conueniens sibi prout abstrahit a relativo, & absoluto.

SVBSECTIO VII.

Vltimo probatur nostra sententia auctoritate Aristotelis.

Aristoteles aperte docet, relationem sibi immediate oppositam, vt paternitatem, non referri immediate, & essentialiter ad filiationem, sed potius ad genitum absolutum; verba enim Aristotelis reperiuntur *lib. 5. met. cap. 15. vbi* docet clare, ideo visum non referri ad visibile sub hac formalitate, quatenus visibile constituitur ab ipso visu extrinsece sive in esse visibilis, sive in esse visi, quia committeretur in definitione illorum inutilis circulus, cui doctrinae consentiens S. Thomas 1. p. q. 25. art. 3. docet, omnipotentiam Dei non recte definiri per creaturam eadem omnino ratione, quia esset inutilis circulus, in definitione, atque idemmet eodem prorsus modo esset si Pater referretur ad filium, & per illum definiretur; ergo si in visu, & intellectu, quia quibusdam dicuntur relativa tertij generis non mutua, putavit Aristoteles illud esse incommodum, idem in paternitate respectu filiationis existimari debuit; aut si in his nullum est, etiam nullum erit in intelligibili, & visibili respectu visus, & intellectus.

Deinde Aristoteles in praedicamentis, cap. de 158 relatione nunquam dixit: proprium esse relativorum, vt non possit vnum cognosci, nisi cognito alio sub formali ratione relatis; sed non posse relatum cognosci, nisi id ad quod refertur, cognoscatur, quod verissimum est de termino etiam absoluto, vt cognosci non possit relatum, nisi cognoscatur terminus ad quem est relatum, quae etiam ratione definiens Aristoteles, quod non tantum dicitur: sed est ad aliud non dicit relatum est, quod est ad aliud relatum: sed cuius totum esse est ad aliud; alias committeretur circulus vitiosus; nam si Pater ad filium referretur, & filius ad Patrem formaliter, sine dubio Pater per filium definiretur, & filius per patrem; unde de primo ad vltimum patrem per se ipsum & filium etiam per se ipsum definiremus, & sic definitio esset aequae ignota, ac definitum, quod est absurdum.

D d d d d

dum. Probatur illud, nam si diceremus, quid est Pater? & responderemus, est habens filium, & quid est filius? est habens Patrem, sine dubio filius esset habens illum, qui habet filium, & sic idem per idem, dum vnum per aliud, & e contra definiretur.

159 Dices in absolutis esse absurdum circulum, non autem in relativis.

160 Sed contra evidenter, quia absurda, quæ sequuntur in circulo absolutorum sunt: primum quod idem per idem definiatur: secundum, quod definitio sit æque obscura, ac definitum, quæ absurda sunt contra lumen naturale, & contra principia bene definiendis eadem absurda, & inconvenientia sequuntur in relativis, ac in absolutis, & ideo huiusmodi circulus communiter appellatur vitiosus ut in omnibus vitium, & defectus illius ostendatur.

161 Deinde etiam in relativis incidemus in nugationem repetendo definitum in definitione relativi, ponendo definitionem nominis positi in definitione loco ipsius nominis, hoc modo: pater est eius cuius est pater; si pater per filium definiretur, quod absurdum insinuat Aristoteles 5. *metaph.* 5. ubi ostendens quo pacto quædam dicantur referri ad aliud, quia alia prius ad ipsa referantur, à quibus denominationem accipiunt, ita inquit; mensurabile, seibile, & intelligibile eo quod aliud ad illud dicitur, hoc ideo hæc omnia relate dicuntur ad aliud, quia prius ad ea alia dicuntur, subdit rationem his verbis; nam intelligibile significat quod eius est intellectus: non est autem intellectus ad illud, cuius intellectus est, idem enim profecto bis dictum esset, quasi dicat, ideo vocatur aliquid intelligibile, quia circa illud versari potest intellectus; intellectus autem non refertur ad obiectum intelligibile quatenus intelligibile est ab intellectu, seu denominatur ab illo quia diceretur etiam referri ad id, cuius est intellectus, & sic idem bis diceretur, unde daretur nugatoria repetitio.

162 Prosequitur idem Aristoteles alio exemplo, hoc modo, similiter, & visus cuiusdam est visus, non cuius est visus, & si verum est hoc dicere, sed ad colorem, vel aliquid aliud tale, illo vero modo idem bis diceretur, quod visus est, cuius est visus.

163 Quare illis verbis cuius est visus non intelligit Aristoteles subiectum visus ut falso interpretati sunt Commentator, & Alexander, quorum enim disputans de his relativis, diceret non referri ad subiectum, quia idem bis, hoc est ad duo referretur: hoc enim non esset absurdum, unde referri paternitatem ad fundamentum filiationis nullum est inconveniens, sicut nullum est absurdum, oppositionem formalem, & actuale fundamentum in paternitate referri ad filiationem, quæ est fundamentum alterius relationis oppositionis, & ratio evidens est, quia fundamentum filiationis non definitur per paternitatem, quia est prius illa, ac proinde non dependet ab ipsa: nec in suo esse, nec in sui cognitione, potius enim paternitas dependet à tali fundamento filiationis, tam in suo esse, quam in sui cognitione; unde si definiatur paternitas per illud, nullum sequeretur inconveniens, quia illud fundamentum, quod est terminus paternitatis, iterum non definitur per paternitatem; sequeretur quidem maxima absurda, si iterum ipsum definiretur per paternitatem; nam primo idem bis diceretur: secundo, idem

esset simul prius, & posterius respectu eiusdem: tertio daretur circulus vitiosus: quarto definitio eorum esset notum per ignotius explicare, quæ sunt summa absurda; at tamen definire relationem patris per genitum, quod est prius illa, & à quo dependet paternitas, & in eo siltere definitionem, nihil reperio inconvenientis; sicut nihil absurdi adfert secum, definire oppositionem formalem fundatam in paternitate per filiationem priorem natura ipsa oppositione, terminumque formalem suæ dependentiæ, cum talis filiatio nequaquam iterum definiatur per oppositionem, esset vero sine dubitatione magnus defectus, ut dixi, si oppositio, & filiatio essent simul natura, quia simul resisterent (sicut paternitas, & filiatio simul natura sunt, propter simultaneam resultantiam utriusque) & hæc per illam, & e contra definiretur, quare istam definitionem non damnavit Aristoteles ut vitiosam, quia hoc ad rem facere non videbatur.

Intelligit igitur Aristoteles illis verbis visibile, aut intelligibile, (quod subiectum, circa quod dicitur) sub denominatione extrinseca ab ipsa visione proveniente si hæc sit denominatio visi si visibile ut multi asserunt, & ita ait, visus dicitur ad aliquid, non ad id, cuius est visus, id est ad id, quod formaliter constituitur à visu, & ideo dependet ab illo in esse, & cognosci, ac proinde iterum necessario definiendum est per illud v.g. si visus per visum, vel per visibile extrinsece denominatum à visione definiretur; nam si definiatur visus seu visio per ordinem ad visibile, & intellectio per intelligibile, non ut denominantur, & constituuntur in esse visibilibus, & intelligibilibus, sed potius ut supponuntur in esse obiectivo secundum non repugnantiam, & veritatem transcendentalem entis, quod potest facere eximiationem sui, & secundum quod visibile est aut lux sola, aut color imbutus luce, & illuminatus ab ipsa, nullum inconveniens sequeretur ex tali modo definiendi; e contra vero sequeretur inconvenientia dicta, & sic bis diceretur per repetitionem eiusdem definiti in definitione.

164 Addit, vel quid aliud, confirmando id, quod 163 dicimus, ut lucem comprehendat, & colorem in definitione visi sine ullo inconvenienti, quod aliter eveniret si visum per visibile, ut constituitur à visione definiretur; quod autem in hoc sensu loquatur de visibili, & intelligibili, patet manifestè; siquidem Philosophus probat, visibile, & intelligibile dici à visu, & ab intellectu, quia visus, & intellectus referuntur ad res, quæ taliter denominantur ratione talis terminationis ad ipsas.

165 Adiecit autem per parenthesis, & si verum est hoc dicere, quia vere dicimus visus est ad visibile, ut non repugnans, & quatenus præsupponitur ad omnem denominationem acceptam ab ipsa visione; quibus verbis vitare contendit inconvenientia dicta supra, & quamvis verè dicamus vnum relatum esse alterius relati, ut dimidium dupli dimidium, & pater filij pater, nihilominus nobis non rectè ignotescit natura relati talibus modis loquendi, quare licet vulgariter illis modis utamur, dum tamen rectis, & Philosophicis definitionibus nobis explicanda est natura relati, funditus debemus illos destruere, ne puerilem nugationem committamus, & ita mathematici non definiunt dimidium hoc modo, quod est dupli dimidium, sed ita, quod bis sumptum reddit totum,

Quaest. IV. Vtrum relatio terminetur, &c. 773

totum quod nobis docuit Aristoteles *5. met. c. 12.* ubi definitens potentiam activam, non per passivam, quæ est correlativa: sed potius hoc modo definitionem tradit, principium transmutativum in altero, prout alterum est; ecce quomodo non dixit, esse transmutativum principium transmutabilis: ut transmutabile est: sed in altero prout alterum est: sic etiam Pater non recte definitur, qui habet filium, quia rursus dicere deberemus, filium esse, qui habet Patrem, & ita æque ignotum vnum, atque alterum post definitionem maneret: sed dicere debemus, Patrem est vivens quod produxit aliud vivens in similitudinem naturæ à principio coniuncto; sic enim videtur definitione quoque generationis, quæ non traditur per ordinem ad genitum, sed ad substantiam absolutam; si autem in ordine ad genitum daretur definitio hoc modo, est productio geniti, ridicula esset definitio, nec naturam illius explicaret, cumque eodem modo referatur generatio, & Pater, si generatio refertur ad absolutum, ut sine dubio refertur, ut pater ex supradictis, & per illud definitur; ergo evidenter sequitur, idem dicendum esse secundum mentem Aristotelis de Patre, & his probata manet hæc nostra secunda conclusio.

168 Vt autem ex ipso Aristotele, prima nostra conclusio demonstretur (contra P. Vasquez, qui videtur loco Aristotelis ad probandum nullam relationem posse terminari ad aliam relationem, sed omnes referri necessario ad absolutum,) verba P. Vasquez hæc sunt *tom. 2. 1. p. disp. 159. cap. 6. §. ego.* ego quidem fateor relatum in creaturis nullum referri formaliter ad aliud relatum, sed ad absolutum, idque mihi suadeo ex Arist. *lib. 5. met. cap. 15. &c.* in medium adduco Aristotelem *lib. 2. Elenc. cap. 6. nam. 1. lib. cap. 3.* difficultatem proposuit in hunc modum; si nihil refert loco nominis ponere orationem, hoc est explicationem eius, facile homines cogentur nugari, hoc est idem bis inaniter repetere; cum enim duplum explicatum per orationem idem sit, quod simpli duplum, si dicat aliquis, simpli duplum idem erit ac si dicat, simpli simpli duplum, accipiendo pro illo vocabulo duplum; (quod erat in priori oratione) definitionem illius nempe simpli duplum, & si iterum pro duplo, quod erat in ea posteriori oratione, simpli duplum ponas eius definitionem dicere poteris, simpli simpli simpli duplum.

169 Huic objectioni respondet Aristoteles in *eo 2. lib. cap. 6.* obscuris admodum, & confusis verbis, ex quibus quasi ex nuce maxime elausa hoc nucleum possumus eruere, & educere, nempe hæc nomine ad aliquid relata non significant idem coniunctum, atque separata, eo quod separata à termino relatio significant, aut explicantur per orationem, in qua ponitur terminus relatus, ut cum dicimus duplum est simpli duplum, sed cum ponuntur in oratione simul cum termino relato, non significant, hoc est non debent eodem modo explicari, addito iterum termino relato; quare duplum positum in oratione cum simplo, ut dicimus duplum simpli, non debet iterum explicari per simplum, dicendo est simpli simpli duplum, sed potius debere explicari per fundamentum alterius relationis prius ambabus relationibus: ergo eodem modo dicere possumus, etiam si vnum relatum definiatur per aliud relatum, ut pater per filium loco relati positi in definitione non licere ponere definitionem eius, quatenus relatum est

R. P. Ideph. de Penafiel Theol. Schol. Tom. I.

formaliter, quia posita vere in nugationem incideremus, eo quod licet illud relatum per se sumptum explicetur per aliud relatum simul natura cum ipso, positum tamen in definitione, & coniunctum cum alijs non possit per relatum aliud specificative sumptum addit Aristoteles, quare relatum ad aliud prius causa certe relatum referri, definire quidem sine nugatione contingit.

170 Ecce quomodo Aristoteles absolute docet, non debere vnum relatum per alterum sibi simul relatum defini, quia non refertur ad illud, sed potius definiendum esse vnum relatum per id quod est prius natura se in altero relativo: unde licet patrem formaliter, ut patrem non possumus definire per filium formaliter ut filium, nihilominus possumus definire per substantiam genitam; quia talis substantia est prius natura paternitate, & est causa specificativa paternitatis, quæ iterum non definitur per paternitatem, ac proinde sine nugatione in eo casu definitur paternitas: addit Aristoteles ut constat ex verbis nuper adductis, hoc etiam posse contingere, hoc est posse defini vnam relationem per alteram relationem, si altera relatio, per quam definitur hæc non sit simul natura cum illa, sed potius prior relatione definita, ex eo quod talis relatio sit terminus alterius relationis definitæ, ex cuius positione cum fundamento illius resultat relatio, ut videre est in hoc exemplo manifesto, licet enim paternitatem non possumus definire per filiationem, nihilominus relationem oppositionis, quæ fundatur in paternitate optime possumus definire per filiationem, dicendo, oppositio est repugnantia formalis paternitatis respectu filiationis; sicut etiam possumus definire similitudinem quæ datur in paternitate respectu alterius paternitatis non per alteram similitudinem (quæ existit in altera paternitate, quia ibidem vitium committeremus, propter rationes dictas) sed per alteram paternitatem, quæ est terminus formalis illius, & causa specificativa eiusdem, dicendo est convenientia formalis vnius relationis paternitatis cum altera paternitate, quatenus ambæ sunt rationes referendi generationem ad genitum, quæ definitio nullum nugationis peccatum, aut circuli, & inutilis repetitionis committit; quia iterum paternitas, & filiatio, per quas definiuntur similitudo, & oppositio paternitatis, non definiuntur per oppositionem, & similitudinem dictas.

171 Itaque Aristoteles quando in primis verbis à nobis adductis ex *5. met. & ex cap. ad aliquid negat*, relationem defini per alteram non negavit universaliter ut falso asserunt adversarii aliquam relationem posse defini per alteram; siquidem in secundis verbis adductis ex *2. lib. Elenc. cap. 3. & 6.* evidenter colligitur, vnam relationem posse defini per alteram; solum enim docuit duas relationes simultaneè resultantes, & quæ simul natura sunt, non posse vnam per aliam defini, ut paternitatem per filiationem, & filiationem per paternitatem, quia committerentur absurda dicta; quod autem vna relatio definiatur per alteram, quæ est prior natura se, & terminus ipsius omnino independens in suo esse, & in sui cognitione à relatione definita non solum non negavit Aristoteles, sed etiam clarissime docuit, & demonstravit, ut patet ex adductis à nobis, ex quibus concludo manifeste, & aperte vtramque nostram conclusionem docuisse Aristotelem.